Opvang en wonen in

ZELFbeheer

SAMEN DOEN WE HET ZELF

- Alles over maatschappelijke opvang in zelfbeheer
- Persoonlijke verhalen
- Onderzoek naar ervaringen en effecten
- Kosten en baten voor de samenleving

Platform ZELFbeheer

Inhoud

Voorwoord 3

Ervaring Die Staat (EDS) Eindhoven 6
In gesprek met Roland, Eelko Velema en Laurens 7

NoiZ Utrecht 8
In gesprek met Mariska en Carlos 9
In gesprek met Jules van Dam 10

Terwille Verslavingszorg Groningen 11
In gesprek met Erik de Breij en Martijn van de Vugt

JES Amsterdam – Je Eigen Stek 13
In gesprek met Jeroen Groen en Ton Schouten 14
In gesprek met Clemens Blaas 15

De Regenboog Groep Amsterdam - NoiZ 16
In gesprek met Andy van der Geugten en Max de Vries 17
In gesprek met Kathleen Denkers 18

Nachtopvang uit Noodzaak Nijmegen (NuNN) 19
In gesprek met Kai Covreur en Jolijn van Haren-Coumans 20
In gesprek met Maurice Custers 21

Op Weg Naar Huis Rotterdam 22
In gesprek met Yolanda Groeneweg

Eerst de mens, dan het beleid 24
In gesprek met Bernard Kregting en Miquel Roest

Ervaringskennis en ervaringskracht 25

Beroepsondersteuning op de werkvloer 26

Zelfbeheer wetenschappelijk bekeken 28

Loont zelfbeheer? 29

In gesprek met Ineke Baas (Valente) 30

Pleidooi: Méér zelfbeheer 31

Epiloog: Daklozen kunnen meer dan gedacht. 32

Dit magazine Zelfbeheer is om te lezen en te bladeren.

LINKS en QR code
De links (onderstreepte woorden) in de teksten en onderstaande QR code leiden naar vervolgdocumenten, beelden, andere websites en PDF documenten die we in de LPZ infotheek hebben opgenomen.

Bundel: bij dit Magazine Zelfbeheer hoort een digitale bundel met langere artikelen. De bundel vind je hier: www.platformzelfbeheer.nl/infotheek/bundel-magazine

Colofon:
Zelfbeheer in Opvang en Wonen (magazine)

© 2026 Landelijk Platform Zelfbeheer, Nijmegen

Samenstelling: Marc Räkers & Frans Brinkman
Vormgeving: Gerard van Vliet
Illustraties: Tiva Pam
Met financiële bijdrage van Delen geeft meer.

Frans Brinkman was de eerste beroepsondersteuner bij NuNN (1996). Daarvoor was hij medewerker NIZW/Movisie (afd. maatschappelijke opvang/dak- en thuislozenzorg). Verder o.a. uitvoerend hulpverlener (spv), docent, ontwikkelaar en auteur. www.brinkman-romania.ro

Marc Räkers werkt al veertig jaar in de maatschappelijke opvang, zowel uitvoerend, beleidsmatig als journalistiek. Hij was mede-initiatiefnemer en ondersteuner van JES Amsterdam en is als adviseur verbonden aan het Landelijk Platform Zelfbeheer. Marc is verbonden aan de stichting Eropaf!

Voorwoord

Toen ik vijf jaar geleden begon met Stichting Delen Geeft Meer, was zelfbeheer in de maatschappelijke opvang een van de eerste dingen die op mijn agenda stond. Ik had er in de verte van gehoord. Het toeval wilde dat juist in die periode een openbaar webinar over dit onderwerp werd aangekondigd. Ik logde in, luisterde goed, en constateerde twee dingen: hier is over nagedacht en hier zitten gecommitteerde mensen achter. Ik stak mijn licht bij hen op en binnen no time zaten we in een buurthuis in Utrecht om tafel met zo'n 25 mensen uit vijf verschillende steden: deelnemers in zelfbeheer, sociaal werkers en bestuurders van opvangorganisaties.

Sindsdien hebben zij gewerkt aan een gezamenlijke missie: zelfbeheer in de maatschappelijke opvang beschermen èn nieuwe impulsen geven. Zelfbeheer houdt in dat dakloze mensen zelf verantwoordelijk zijn voor het runnen van een opvang-locatie. Professionals zijn daarbij niet overbodig. Zij zijn de vormgever van het proces waarin de bewoners van de opvang beslissen over bijvoorbeeld wie binnen kan komen, de gang van zaken in huis en de verdeling van taken.

Platform

Het kloppend hart van het Landelijk Platform Zelfbeheer (de naam die werd gekozen) is de tour langs de verschillende steden. De afgelopen jaren werden locaties in Nijmegen, Amsterdam, Utrecht, Oud-Beijerland, Veelerveen (Groningen) en Eindhoven aangedaan, sommige meermaals. Deze bezoeken zijn een ware demonstratie van de kracht van de groep: deelnemers en ondersteuners van zelfbeheer ontmoeten elkaar, wisselen ervaringen uit, bieden onderlinge steun en bespreken uitdagingen en dilemma's die inherent verbonden zijn met deze manier van werken. Ik was er meerdere keren bij, leerde veel en ervoer steeds: hier gebeurt iets wezenlijks.

Zelfbeheer in de maatschappelijke opvang is geworteld in bestaande praktijken en kent ook een traditie van onderbouwing met wetenschappelijk onderzoek. Op beide vlakken hebben zich de afgelopen jaren ontwikkelingen voorgedaan: nieuwe praktijken kregen vorm, nieuwe inzichten werden opgedaan. Deze bundel brengt dit allemaal samen.

Uitnodiging

Deze publicatie biedt niet alleen actueel overzicht, maar is ook een uitnodiging aan sociaal werkers en organisaties actief in de maatschappelijke opvang en gemeenten. Een uitnodiging om royaal ruimte te geven aan zelfbeheer in de maatschappelijke opvang. Het kan echt!

Maar nog belangrijker dan de haalbaarheid is de onderliggende waarden te herkennen: dakloze mensen dragen betekenisvolle verantwoordelijkheid. Uit onderzoek blijkt dat dat meer kan opleveren dan opvang alleen: gemeenschapsvorming, persoonlijke groei en eigenaarschap.

Beweging

En als we een beetje uitzoomen zien we dat zelfbeheer onderdeel is van een grotere beweging. Collectieve empowerment en groepsaanpakken zijn niet verbonden aan een specifiek domein, maar werken vernieuwend door sectoren heen. Dat blijkt in het partnernetwerk van Stichting Delen Geeft Meer waarin organisaties samenwerken vanuit oprechte verbinding en een grotere missie. Als we nog verder uitzoomen, zien we de Participatiecoalitie Welzijn, Zorg en Hulp en de We Doen Het Samen-coalitie, werkend vanuit eenzelfde missie: burgers zijn actief partner in het oplossen van maatschappelijke vraagstukken en samenredzaamheid vervangt zelfredzaamheid.

Ook bij een taai probleem als dakloosheid kunnen dit leidende principes worden, zoals de gemeente Nijmegen al laat zien. Daarbij komt: zelfbeheer kan kostenbesparend werken. In Amsterdam is via zelfbeheer extra opvang mogelijk gemaakt zonder uitbreiding van professionele capaciteit.

Voortrekkers

Elke beweging heeft voortrekkers nodig. En praktijken waar je kunt zien en ervaren: zo werkt het. NuNN in Nijmegen en NoiZ in Utrecht zijn dit al ruim 30 jaar en hebben het Landelijk Platform Zelfbeheer smoel gegeven, bezield en aangewakkerd. Stichting Delen Geeft Meer ervaart het als een eer dit werk te ondersteunen. Het is mijn diepgevoelde wens dat deze publicatie weer een zetje is in de goede richting en dat zelfbeheer in de maatschappelijke opvang langzaam maar zeker de norm wordt.

Carin Rots
Oprichter en meewerkend voorvrouw Stichting Delen Geeft Meer

Zelfbeheer loont!

NUNN in Nijmegen en NOIZ in Utrecht zijn de twee oudste voorzieningen in zelfbeheer. In de loop van de tijd kwamen er meer voorzieningen bij en helaas zijn sommige ook weer verdwenen. Zelfbeheer is zo langzamerhand een redelijk bekende en erkende term binnen de wereld van maatschappelijke opvang. Tegelijkertijd is de praktische uitvoering van zelfbeheer overal verschillend. Dat is geen probleem, maatschappelijke opvang in zelfbeheer is geen omschreven methodiek. Het is vooral een effectieve manier waarop voormalig dak- en thuislozen uiteindelijk weer hun weg naar autonomie en zelfstandigheid hervinden. Door middel van publicaties en een nieuwe website brengt het Landelijk Platform Zelfbeheer (LPZ) het fenomeen zelfbeheer nu breed onder de aandacht.

Zelfredzaam

Om de toegang tot de maatschappelijke opvang te beperken werden de criteria waarmee naar dak- en thuisloze mensen wordt gekeken steeds verder aangescherpt. Mensen van wie organisaties als bijvoorbeeld de GGD of gemeenten vinden dat zij geen bijkomende of onderliggende zorgvragen hebben worden al snel als 'zelfredzaam' weer naar de straat verwezen. Voor deze mensen is in de schaarse reguliere maatschappelijke opvang geen plaats. Waar zij wel terecht kunnen voor huisvesting, onderdak en ondersteuning blijft meestal een open vraag. Vaak biedt de nachtopvang hen nog wel een paar nachten onderdak, daar zijn de criteria voor toelating minder streng. Maar dit is kortdurende noodopvang. In een voorziening waar je alleen 'bad, bed en brood' krijgt begin je niet makkelijk met het weer opbouwen van een autonoom en zelfstandig bestaan.

Een tijdje in een gezamenlijke woonvoorziening samen met anderen jezelf beheren kan een deel van het antwoord op dit maatschappelijke vraagstuk zijn. De reflex van veel overheden, organisaties en instellingen is om bij toenemende dakloosheid direct te pleiten voor het uitbreiden van de noodopvang, maar dat heeft uiteindelijk maar weinig effect. Integendeel. Eenmaal in de noodopvang kom je niet makkelijk meer uit dat circuit. Het risico op een lange situatie van dak- en thuisloosheid en afhankelijkheid van dure professionele hulp ligt op de loer. Zelfbeheer biedt een herstel bevorderend alternatief, dat bovendien goedkoper is. En voor de meesten meer effectief.

Mensenrecht

Dakloosheid is een ernstige schending van mensenrechten. Huisvestingsbeleid – lokaal, landelijk – is alleen succesvol als het bijdraagt aan het voorkomen en uitbannen van dakloosheid. Woningbouw is cruciaal. Strijdbaar is bijvoorbeeld Dakloosheid Voorbij! Maak dakloosheid verleden tijd!

Bondgenoten

Belangenbehartiging met ervaringskennis is lobbyen, praten met de gemeente en hulpverlenende instanties. Belangenbehartigers begrijpen het straatleven, de impact van gemeentelijk beleid en de confrontatie met politie en justitie. Organisaties: Straatconsulaat Den Haag, De Straatalliantie en De Daklozenvakbond Amsterdam en Stichting Goud Utrecht.

Herstel bevorderend
In Nederland bestaan op dit moment zes voorzieningen die zichzelf formeel als zelfbeheer zien, terwijl daarnaast heel wat kleinere woonvoorzieningen ook zo genoemd zouden kunnen worden. De zes bestaande voorzieningen in zelfbeheer hebben zich al enige jaren verenigd in het Landelijk Platform Zelfbeheer.
De deelnemers aan dit platform komen gemiddeld eens per kwartaal bij elkaar. Dan bezoeken zij meestal een van de instellingen, wisselen ervaringen uit en bespreken hoe zelfbeheer nog breder onder de aandacht gebracht zou kunnen worden.

Het magazine waarvan u nu de inleiding leest is een van de manieren die het platform koos om de aandacht breed op zelfbeheer te richten. De leden van het platform zijn ervan overtuigd dat een periode van gezamenlijk zelfbeheer voor een groot deel van de mensen die dak- of thuisloos zijn een zinvolle en herstel bevorderende tussenstap is op weg naar weer zelfstandig en onafhankelijk leven. Een tijdje samen met anderen jezelf en elkaar beheren zien wij niet als een vorm van intramurale opvang. Integendeel. Wonen en leven in een groep die zichzelf beheert, ervaren veel deelnemers als een aantrekkelijke manier van niet alleen wonen, maar wel maximaal zelfstandig en autonoom zijn.

Achtergrondverhalen
Tegelijk met dit papieren magazine presenteren we een digitale bundel en komt de vernieuwde LPZ-website online. In het magazine bieden we een overzicht van de, onderling nogal van elkaar verschillende, voorzieningen in zelfbeheer. Daarnaast komen een aantal grondleggers, deelnemers en andere betrokkenen bij zelfbeheer aan het woord. Ook is er ruimte voor een inleidende wetenschappelijke bijdrage en besteden we aandacht aan de Maatschappelijke Kosten en Baten van zelfbeheer.

Dit magazine is ook digitaal beschikbaar op de website van het Landelijk Platform. De bundel is alleen digitaal beschikbaar, maar kan natuurlijk zelf geprint worden. In de bundel zijn een zestiental langere artikelen en interviews te vinden, waarvan we in het magazine slechts korte inleidende stukjes hebben geplaatst. Wie meer de diepte in wil en achtergronden, motivaties, bespiegelingen en verhalen over zelfbeheer wil lezen kan in de bundel terecht.

Uitwisseling
Tenslotte is ook de website van het platform vernieuwd en vooral behoorlijk uitgebreid. Zowel het magazine als de bundel zijn natuurlijk via de website te vinden. Maar de website biedt ook toegang tot tal van onderzoeken, filmpjes en documentaires, publicaties, websites en andere informatie die met zelfbeheer te maken hebben. Ook veel documenten waar in magazine en bundel naar verwezen wordt zijn hier te vinden. Verder is de website een digitaal platform voor degenen die met zelfbeheer bezig zijn of er meer van willen weten. Daarom is er ook ruimte voor uitwisseling van kennis en ervaring.

We hopen en verwachten dat deze publicaties en de vernieuwde website ertoe bijdragen dat zelfbeheer veel meer als serieuze optie wordt gezien waarmee dak- en thuislozen zichzelf, tijdelijk en gezamenlijk, herstellende huisvesting kunnen bieden. En dat de reguliere -grote- instellingen in de maatschappelijke opvang in de nabije toekomst veel meer zelfbeheer gaan ontwikkelen. Want jezelf goed beheren begint voor velen met een tijdje weloverwogen samen sturen.

November 2026

Landelijk Platform Zelfbeer

Platform Zelfbeheer

Buitenleven

Daklozen kennen straat en park van schuilplaatsen, houvast zoeken en opkrabbelen. In groepswandelingen kom je op plekken waar overheidsbeleid en (on)menselijkheid elkaar raken. Met verhalen over hoe snel je dakloos en onzichtbaar kunt worden in een stad vol mensen.
Dit alles doet Stichting Vagebond.

Ondersteuning bij wonen

Alleen wonen wil je niet of lukt (nog) niet. Daarvoor bestaan kringen van betrokkenheid en solidariteit. Eigenlijk willen we wonen en zorg scheiden. Maar Plekken om te groeien en Passende huisvesting zijn ook goede mogelijkheden. Voor wie een beetje scheef is zijn er Skaeve huse.

Ervaring Die Staat (EDS) Eindhoven

Van mens tot mens gaat anders dan tussen cliënt en hulpverlener

‘Op basis van de WMO bieden we woningen en woonbegeleiding in de Maatschappelijke opvang voor mensen vanaf 18 jaar. We richten ons op passende woonoplossingen voor de meest kwetsbare groepen. We hebben 4 zelfbeheerwoningen (groepjes van 3) en 3 individuele studio’s waar mensen weer leren wonen en waar ze kunnen stabiliseren en uitstromen naar een eigen woonplek. Daklooshеid voorkomen is het doel in onze langdurige zorgtrajecten voor mensen zonder sociaal netwerk en met een zorgmijdend karakter.’ Zo klinkt de samenvatting van EDS.

Informeel contact is wezenlijk

EDS heeft een ruim aanbod van (ongeregelde) dagbestedingsprojecten. Vanuit de woningen gezien zijn ze buitenshuis, maar voor EDS-ers is er een nauwe band tussen wonen en bezigheden, voor jezelf en met elkaar. De oorsprong van EDS is dan ook inloop en ‘iets gaan doen.’ Geen harde scheiding tussen van ik woon hier voor mijzelf en daarginds zit een stichting waar ik iets mee te maken heb.

Iedereen kan bij EDS binnenlopen. Met een vraag, voor een praatje. Voor een bezigheid. Eigen ideeën zijn welkom. Samen iets bedenken en doen is motiverend. Flexibiliteit is belangrijk: probeer het uit, lukt het niet, dan gaan we wat anders doen. Of dus eigen initiatief. Zo ziet EDS zorg op maat. Informeel contact is wezenlijk.

Een groot project is de fietsenwerkplaats, in samenwerking met opleidingen. In journalistentaal: Daklozen knappen fietsen en hun eigen leven op.

De bewonersgroepen in de panden van EDS zijn een soort bijzondere familie. Elkaar ondersteunen staat voorop. Welke vráág heb je als bewoner, niet EDS biedt je dit aan, dús. Dáár zit de grote wisselwerking. Bij elkaar in een nieuwe woning, hoe gaan we dat doen?

EDS bepaalt niet hoe de woning en de groep eruit zien, wat bij andere instellingen vaak wel zo is. De verplichte huisvergaderingen zorgen ervoor dat dit proces van wederkerige beïnvloeding door blijft gaan.

Presentiebenadering als basis voor houding en werkwijze

Een belangrijke werkbasis bij EDS is de presentiebenadering. Dat is vooral een werkhouding die alle betrokkenen nastreven en overdragen. Op de EDS-website staat een korte, heldere uitleg van dit begrip.

Ook informatief is 8 kenmerken van Presentie. Wil je er alles over weten, ga dan naar Stichting Presentie en dan kom je ook bij de grondlegger Andries Baart.

In gesprek met

Roland, Eelko Velema en Laurens

Roland heeft een beroepsachtergrond in IT. Na een periode van verslaving is hij als bewoner bij EDS terechtgekomen. Hij is nu o.a. werkzaam als huismeester in de woningen in zelfbeheer.

Eelko is vanaf maart 2023 werkzaam als ambulant begeleider bij EDS. Daarvoor is hij werkzaam geweest bij verschillende instellingen en organisaties, zoals jeugdzorg, t.b.s.-instelling, gevangenis en maatschappelijke opvang.

Laurens is bewoner bij EDS geweest. Hij heeft een verslavingsachtergrond. Hij was twee keer opgenomen in Zuid-Afrika ('Nee, niet in een beroemde kliniek met Bekende Nederlanders!'). 'Over EDS hoorde ik toen ik na mijn scheiding dakloos werd. Ik was een soort op de bank-bij-kennissen en autoslaper.' Hij is nu medewerker van EDS.

Ik werd weer gezien als Roland. Dat deed me zo ontzettend goed.

Roland: 'Toen ik naar EDS werd verwezen dacht ik van kom op hé: ik... dagbesteding voor daklozen... ik ga daar niet wat knutselen. Maar ik wist niet wat ik met mijn leven aan moest. Dakloos zijn deed me weinig. Het interesseerde me allemaal niet meer. Toch ga je denken: ik moet iets doen. Hier ervaarde ik vrijheid en dat ik wel tien kansen kon krijgen als dat nodig was. Heel belangrijk: je krijgt vertrouwen. Ik kreeg zelfvertrouwen want ik werd gezien als Roland. Dat deed me zo ontzettend goed. Daarom zijn er ook veel lotgenoten hier. Ook met wie het al een tijdje goed gaat.'

Woning delen: ook praten over wat je liever niet zegt.

Laurens: 'Toen ik dakloos was, vertelde iemand me dat EDS een abstinentiehuis (huis met onthouding van dank en drugs) ging oprichtten. Ik was al wel lange tijd clean. Ik kwam samen met die man en een derde in de nieuwe woning. Dat is uiteindelijk ook mijn redding geweest. Ik had het zó nodig. Met een begeleider en m'n huisgenoten startte hier mijn traject, mijn proces.'

'Een huishouden delen is niet zo vanzelfsprekend. Je hebt alle drie een eigen geschiedenis en manier van kijken. Hartstikke fijn als dat strookt met elkaar. Zo niet, dan kan samenwonen in zelfbeheer enorm uitdagend worden. Gelukkig bespreken we in het wekelijks huisoverleg met elkaar ook de dingen waar we het *niet* over wilden hebben. In zelfbeheer beweeg je om elkaar heen om de goede sfeer te bewaren. Wekelijks overleg is verplicht. Bij wonen in zelfbeheer hoort dat je met elkaar de verantwoordelijkheid neemt voor het systeem waar je in zit. Ja. Van bespreken van het alledaagse tot elkaar motiveren uit bed te komen en een dagbesteding te hebben tot het bespreken van moeilijke dingen. Dat is best uitdagend.'

Denk aan de buren! Gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Ronald: 'Ik ben abstinent (gebruik niets), maar zou ik toch blowen, dan doe je dat buiten én zorg je er voor dat de buren

daar geen last van hebben. Dat is gevoeligheid voor de omgeving.' Laurens: 'We moeten ons bewust zijn van de kwetsbare positie van EDS en van het risico op conflicten met verhuurders. Bespreken we dat voldoende? Is er genoeg nadruk op hoe je je als goede huurder gedraagt, ook naar de buren? Ronald: 'Ja, precies. Op dat niveau wordt er zeker aandacht aan besteed. Ook in trainingen voor nieuwe bewoners. Elkaar aanspreken: je hebt je gewoon te gedragen – punt. Het kwartje valt wel als iemand te horen krijgt als *jij* je zó gedraagt, moeten *wij* wel actie ondernemen. We willen onze huisvesting behouden.'

Lees hier het hele gesprek met Ronald, Laurens en Eelko.

NoiZ Utrecht

Eerste daklozenzelfbeheer van Nederland

De Nieuwe opvang in Zelfbeheer, NoiZ (voorheen Nachtopvang in Zelfbeheer) is één van de maatschappelijke opvangvoorzieningen in Utrecht. De NoiZ is onderdeel van de Tussenvoorziening, die werkt voor mensen in de regio Utrecht en omstreken die het in hun eentje niet redden. Vaak omdat ze geen dak boven hun hoofd hebben, hun schulden zich blijven opstapelen of omdat ze met andere problemen kampen.
De Tussenvoorziening organiseert met, door en voor (ex-)daklozen dag- en nachtopvang, begeleid wonen, budgetbeheer en dagbesteding (werkplaatsen, opleidingen).

NoiZ start met kraakactie door daklozen uit ontevredenheid.
NoiZ begint in 1994 vanuit een kraakactie met daklozen, vooral door ontevredenheid over opvangvoorzieningen in de stad. Dat gaat dan over regels voor openings- en sluitingstijden en verblijfsduur, druggebruik en geen huisdieren mogen. De eerste rapportage over NoiZ wordt gemaakt door het NIZW. In het boek 'Experts van de straat, Nieuwe trends in de dak- en thuislozenopvang' is een sfeerverhaal opgenomen.

Het initiatief werd gesteund door de kraakbeweging: samen in actie voor het recht op wonen en betaalbare huisvesting. In diverse vormen, dus voor elk wat passends. NoiZ begon in een kraakpand. Toen de Gemeente Utrecht de actie omarmde, kwamen er wooncontainers.

NoiZ schrijft als 30-plusser geschiedenis!
NoiZ schrijft geschiedenis met experimenteel zelfbeheer en doorstroming naar wonen, werk en opleiding. Zo kunnen beheerders terecht op de Voiz Academie. Die biedt onder andere scholing tot werk als beveiliger, facilitair dienstverlener en ervaringsdeskundige.

In 2021 is de nachtopvang uitgebreid met dagopvang. Er zijn 30 eenpersoonskamers en 2 vijfpersoonsslaapzalen (voor mannen). (De N van Nachtopvang in NoiZ veranderde in Nieuwe.) RTV Utrecht doet er verslag van.

In een 'community' kunnen duurzame betrekkingen ontstaan.
Als zelfbeheerorganisaties een 'community' vormen, leidt ook tot langdurige betrekkingen. In een persoonlijke reflectie op het jaar 2025 komen praktische zaken aan bod. Ook vertelt Bob over met Kerst dak- en thuisloos te zijn en dat NoiZ dan helpt. Hij is blij erbij te horen. Hij is beheerder, hoewel hij beheerders ziet als een soort verlengstuk van de directie. Daar houdt hij niet van. 'Maar ik zorg ervoor dat de gasten het naar hun zin hebben.' Bob is niet zo van de regeltjes. Dat kan ook.

De reflectie memoreert overleden beheerders, passend bij wederkerige medemenselijkheid. Johan bloeide in korte tijd op, maar na een jaar bleek hij ongeneeslijk ziek. Hij bleef met een ziekenhuisbed en hulp van wijkverpleegkundigen bij NoiZ, tot het niet meer kon en hij in een hospice overleed. Frank Geppaart heeft haast te veel sporen verdient om op te noemen; 29 jaar bleef hij NoiZ trouw. Harry Troost was sinds 2003 (met zijn gezin) bij de Tussenvoorziening en NoiZ, na 2013 heel actief in medezeggenschap en deelnemer aan LPZ. Er worden meer mensen genoemd die een warme herinnering achterlaten.

Goed voorbeeld doet goed volgen: 'ns effe laten zien dat het wél kan.
In 1996 kreeg NoiZ landelijk gezelschap van Nachtopvang uit Noodzaak Nijmegen (NuNN) en later in 2008 Je Eigen Stek (JES) Amsterdam. NuNN onstond ook door spontane lokale actie van kritische (verslaafde) daklozen, samen met de kraakbeweging. JES ontstond met een aantal bezoekers van een inloopcentrum en de 'moederorganisatie' HVO-Querido: groepswonen in zelfbeheer, een experiment; met 'we zullen 'ns laten zien dat het wél kan.'

In gesprek met

Mariska en Carlos

Carlos schetst hoe je bij NoiZ je entree maakt: ‘Als je binnenkomt krijg je een intakegesprek. Over de huisregels, hoe het er hier aan toe gaat en wat we van je verwachten. En dan ligt het er aan of je man of vrouw bent. Mannen komen op een slaapzaal, over het algemeen. En dan wordt uitgelegd wat de gang van zaken is. En we vertellen over meedraaien in een woongemeenschap. Dat je met elkaar het huishouden draait. Gewoon met elkaar omgaat, te hulp schiet.’ Dan ben je nog geen volwaardig beheerder. Mariska: ‘We zijn met een grote groep, zo’n 45 mensen. Dan zou het te lastig zijn als iedereen over beleid, zeg maar, zou moeten meebeslissen. We hebben de groep van mensen die niet alleen slapen maar hier ook werken; de beheerders. Zij beslissen mee.’

Ervaringkennis wordt ervaringskracht.

Mariska en Carlos zijn beide ex-dakloos. Als dakloze gasten zijn ze via meewerken bij NoiZ in dagelijkse taken gegroeid in taken en verantwoordelijkheden. Mariska kwam in 2016. Na een tijdje werd ze lid van het beheerdersteam, volgde de opleiding tot ervaringsdeskundige en nu is ze betaald medewerker bij NoiZ.

Carlos heeft dezelfde ambitie: ‘Ik ben nu al echt als beheerder actief. En ik start ook met de opleiding tot ervaringskundige aan het ROC. En dan hoop ik verder dezelfde route als Mariska te bewandelen.’

Meer NoiZ-deelnemers deden deze opleiding. Met succes. Carlos: ‘Het is ook wel een ideaalbeeld. Je komt van de straat, en je komt binnen als gebruiker van de voorziening. Dan ga je wat meewerken, dan kom je in de beheerdersgroep. En ga je naar de opleiding. Daarna kun je uitkijken naar (begeleide) huisvesting of groepswonen.’ Mariska: ‘Daar moet je hard voor werken. Het komt je niet aanwaaien. Daarover help ik iedereen meteen uit de droom.’

Carrière maken in zelfbeheer gaat niet vanzélf.

Doorgroeien in de zelfbeheerorganisatie gaat ook niet vanzelf omdat het team dat gezamenlijk beoordeelt. Carlos: ‘Zeker, uiteindelijk bepaalt het team of we iemand geschikt vinden, of die in het team past, ja of nee. Dat kan door de meeste stemmen gelden. In principe krijgt wie beheerder wil worden een gesprek met een begeleider van oké wat houdt het nou precies in. Je kunt denken bij voorbaat al te weten van wat het allemaal precies inhoudt, totdat je met ze in gesprek gaat en ze echt uitlegt wat beheerder zijn is. Dan wordt een kandidaat voorgedragen en dan wordt de beslissing genomen. Inderdaad een beetje voorselectie: wie echt niet geschikt is, vraagt er niet om of wordt ontraden om het team te vragen.’

Lees hier het hele gesprek.

Een niemand zijn

‘Verlies van mijn identiteit was het moeilijkste. Geen Mila meer, de vrouw met baan en dromen. Ik was een dakloze. Ik maakte mezelf onzichtbaar, maar alles in mij schreeuwde om gezien en geholpen te worden.’ Lees Mila’s verhaal in de Vagebond Glossy!

Bedonderbaarheid

Zelfbeheerders beheren de opvang, zichzelf en elkaar: van overnachter tot ervaringsdeskundige. Sommige daklozen smoezen, ontwijken of liegen. Door persoonlijke problemen en negatieve ervaringen; levensaverij. Bedonderbaar zijn is dan een kwaliteit; in contact blijven staat voorop.

In gesprek met Jules van Dam

Jules van Dam is bekend van de Utrechtse maatschappelijke opvang: Sleep Inn, Tussenbus/de Tussenvoorziening en NoiZ Utrecht. Hij is met pensioen en nu voorzitter van Feantsa (Europese Federatie van organisaties die met daklozen werken).

Jules: 'Na een onstuimige beginperiode konden we continuïteit bij de NoiZ brengen bij de kerngroep van beheerders met zogenaamde Melkertbanen – gesubsidieerde werkervaringsplaatsen. Dat betekende extra inkomen en met werkervaring doorstromen naar echte banen; bij de NoiZ of elders. Toen de NoiZ een vast en groot pand kreeg, aan de Keulse Kade, bleken ze extra welkom. De buurt was heel erg tegen onze komst. De beheerders gingen extra rondjes lopen door de buurt, waardoor de buurt onze komst uiteindelijk als een verbetering van de veiligheid ervoer.'

In het zelfbeheer werkt emancipatie wederzijds.

'Na 30 jaar is zelfbeheer niet nieuw meer. We zien carrières, we zien de emanciperende werking bij beheerders die voor elkaar een voorbeeldfunctie hebben. Verantwoordelijkheid draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling. Binnen de reguliere voorzieningen wordt meewerken gestimuleerd. Dat gebeurt niet specifiek met het oog op emancipatie, maar het is wel een prettig bijproduct. En we hebben de VoiZ Academie, een beheerder van NoiZ kan daarmee ook elders aan de slag. Met enige scholing, dus.'

Reguliere opvang of zelfbeheer: 't is maar waar je fan van bent?

'Zelfbeheer betekent verantwoordelijkheid dragen, vaardigheden weer gebruiken en uitdaging tot leren. Meer dan in reguliere voorzieningen. Nou ja, ik vergelijk het toch ook wel met de vraag of je een fan bent van Ajax of Feyenoord. De een zweert bij Sleep Inn en de andere bij NoiZ. Het ligt aan de manier van aangesproken worden? Ligt de nadruk op gelijkheid of op zorg voor elkaar en beheer. Zelfbeheer is ook zó doen wij jongens van de straat dat. Maar dat kan lastig zijn als je elkaar moet corrigeren: 's middags zit je met een gast in het park en 's avonds moet je hem wegens wangedrag op straat zetten. Zelfbeheer kan ook leiden tot gasten voortrekken. Het kan dus rommelig zijn. En doet beroep op inzet. In zo'n omgeving moet je je maar net lekker voelen. Voor wie zelfbeheer niet aan kan of wil, is het goed dat er ook een andere opvang is. Wie meer zorg en begeleiding wil, is niet gemakzuchtig. Iemand voelt zich beter thuis bij zelfbeheer of bij niet-zelfbeheer. Dat mag allebei.'

Zelfbeheer is ook zeggenschap over instroom en uitstroom in de groep.

'Samenwerking moet tevens van buitenaf komen. Bij zelfbeheer kan spanning ontstaan als een andere instantie plaatsen toewijst. Die willen een dakloos persoon van de straat. Met het verhaal dat die klant juist heel goed bij de NoiZ past. Klaar, volgende klant, want nog twintig wachtenden. Zij hebben niet per se het belang dat nieuwkomers en de NoiZ goed op elkaar aansluiten. Zelfbeheer zou zeggenschap moeten inhouden over instroom en over uitstroom.'

De oorspronkelijke doelgroep valt bij Housing First buiten de boot.

'Ik ben nu voorzitter van Feantsa, waar ik meer organisatorisch bezig ben, minder specifiek werkinhoudelijk. Bij de EU is Housing First populair. Oorspronkelijk is het gericht op mensen die grote moeite hebben om zich een beetje overeind te houden. Met op grote schaal snelle Housing First projecten lijkt die doelgroep, mensen met meervoudige diagnoses en problemen, tussen wal en schip te vallen. Er is een combinatie nodig.'

Ervaringsdeskundigen trainen om het geluid van de straat te laten horen

'Bij EU en Feantsa groeit de aandacht voor mensen met ervaringskennis. Dus hebben we meer activiteiten om ervaringsdeskundigen te ondersteunen en te trainen om hun zegje te kunnen doen en het geluid van de straat te laten horen. Mensen kijken op tegen meepraten bij de EU, meer dan waar je bijvoorbeeld hier in de gemeenteraad kunt inspreken.'

Lees hier het hele gesprek.

Terwille Verslavingszorg Groningen

Werken aan Richting Op Eigen Regie (ROER)

In het rijtje van voorzieningen in zelfbeheer lijkt Terwille op het eerste gezicht een vreemde eend in de bijt. Wie iets langer kijkt ziet al snel dat jezelf samen beheren ook daar een belangrijke manier is waarop mensen ondersteund worden. 'Bij Terwille werken we vanuit lef en liefde, van mens tot mens, samen naar perspectief', staat op de website. Het is een ggz-instelling voor verslavingszorg, waaronder prostitutiezorg en forensische zorg. De identiteit van Terwille is duidelijk christelijk en dit klinkt door in de manier waarop zij mensen zien en ondersteuning bieden.

Op 'De Spetse Hoeve' werkt een groep mannen (max. 15 pers.) aan re-integreren na een justitieel traject. Clean zijn is een voorwaarde. Hier wordt diverse behandeling, begeleiding en dagbesteding geboden. Onderdelen hiervan zijn een Minnesotabehandeling en paardencoaching. (Het stappenplan van de Anonieme Alcoholisten (AA) maakt deel uit van de Minnesotabehandeling.) Na de Spetse Hoeve kan er worden doorgestroomd naar zelfstandig of begeleid wonen.

Het traject duurt minimaal 6 maanden en heeft als motto 'Richten Op Eigen Regie (ROER)'. Dat brengt ons bij zelfbeheer en jezelfbeheer. Martijn van Vugt (ervaringsdeskundige, o.a. lid cliëntenraad) en Erik de Breij (psycholoog) vertellen erover.

'Zelfbeheer inpassen waar het bepaald niet vanzelfsprekend is.'

'We blijven steeds bezig met de vraag hoe je in een forensische setting, met vanuit de rechter opgelegd bepaalde kaders, in De Spetse Hoeve mag iemand niet gebruiken bijvoorbeeld, zoveel mogelijk zelfbeheer kunt toepassen? Onze setting past niet helemaal precies in zelfbeheer. Toch past het bij Terwille om de uitdaging op te zoeken: waarin kan zelfbeheer dan wél? Dus beheren bewoners samen hun eigen boodschappengeld en zijn daar verantwoordelijk voor. Ja, en dan gebeurt het ook wel eens dat er 150 euro uit de pot is verdwenen. Een van de mannen liet een dealer komen. De groep moet dat onderling oplossen. Dat moet en kan op een plek als De Spetse Hoeve. We zoeken naar hoe we de principes van zelfbeheer kunnen inpassen in een setting waar dat bepaald niet vanzelfsprekend is.'

Leuke buren

Zelfbeheer is een feest. Recreatie binnen- en buitenshuis van beheerders, met gasten, met anderen (scholieren, buren, etc.). Contactleggen, vooroordelen wegnemen, maar iets doen is ook gewoon leuk. Een gezellige actie in Eindhoven: Daklozen in de Fuutlaan: gewoon mensen.

Vooroordelen

Een nieuwe locatie vinden is lastig. 'Als ze zich netjes gedragen, is er niks aan de hand.' Dat klinkt logisch… maar… 'Alsof wonen een voorwaarde is die je eerst moet verdienen.' Aldus Bernard Kregting op Linkedin n.a.v. artikel bij Omroep Brabant.

In het voorbeeld dat 150 euro anders gebruikt wordt dan bedoeld, is een zelfbeheervraag wie er gaat over de aanpak van zo'n incident. Erik: 'Uiteindelijk de stafleden. Maar eerst is er het bewegen in de groep. Hoe zit je er als groep bij, welke dingen gaan goed onderling, welke dingen zijn er onder water aan de hand. Wat gebeurt er eigenlijk als een groepslid 150 euro ontvreemd? Het individuele gedrag (diefstal) wordt zo een sociaal gebeuren. Waarbinnen iedereen aan zelfstandigheid werkt.'

'Zelfbeheer stimuleren is een verslaafde man 300 euro meegeven om inkopen te doen voor de groepswoning.'

Martijn: 'Absoluut zelfbeheer is er bij Housing First. Maar als een woningbouwvereniging wil dat het contract op naam van een hulpverlenende organisatie komt, kun je dat helemaal niet als zelfbeheer beschouwen. Bij echt zelfbeheer help je juist de mensen die al het vertrouwen in hulpverlening zijn kwijtgeraakt, net zoals ik destijds. Daarna komen de vragen en problemen erachter aan bod. Dan kunnen professionals erbij gevráágd worden. We betrokken eens een pand met 6 mannen. De directeur zei hier heb je 300 euro om een busje te huren, haal wat laminaat op. En toen zei iedereen wat ben je nou aan het doen?! Want je geeft aan mensen die verslaafd zijn 300 euro mee! De directeur zei ja ik ben gewoon aan het gokken. Stel nou dat het lukt... Nou, dat gedachtegoed past natuurlijk goed bij zelfbeheer.'

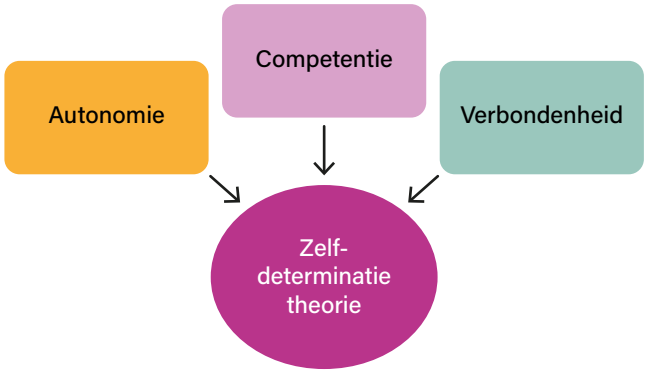
Er is een zekere spanning tussen zelf willen doen (als groep) en kúnnen. Erik: 'In mijn overtuiging is dat wat ook in Housing First ergens op een gegeven moment onderbelicht is geraakt, dat het alleen nog maar ging over de woning en wat minder ging over het sociale, de groep, de community. Competenties hebben en krijgen gaat niet alleen over woonvaardigheden.'

'Wie geen vertrouwen krijgt, kan op het punt komen geen eigen verantwoordelijkheid te nemen.'

Terwille ziet veel in de zelfdeterminatietheorie. Ook wel: de zelfbeschikkingstheorie. Met zelfstandigheid in jezelf, verbinding met anderen en vaardigheden op die twee vlakken kom je tot eigen regie. Herstel je jezelf en kun je het heft in handen nemen, dan sta jij aan het roer.

Hulpverleners kunnen de autonomie van cliënten sterk inperken. Zij onderschatten cliënten, zij weten het beter dan cliënten. En zijn bang voor risico's. Wie dit in z'n leven veel tegenkomt, kan op het punt komen geen eigen verantwoordelijkheid meer te nemen en niet tot bloei te komen. Er is iets misgaan in zijn ontwikkeling van autonomie, competentie, verbinding. Erik: 'Dat staat voor mij eigenlijk in alles wat ik privé en in mijn werk doe. Dat staat centraal. Dat zijn dezelfde kernwaarden, dezelfde theorie die ik in Housing First terugzie, in Motiverende Gespreksvoering en in de Presentietheorie. Dus ook in Zelfbeheer. Dat is de manier waarop we naar onze wereld willen kijken. Dat betekent dat ik geloof dat onze mannen en vrouwen zichzelf gaan ontwikkelen als voldaan wordt aan – we werken aan – die drie voorwaarden.'

Lees hier het hele gesprek met Martijn en Erik.

Maatjes

Alleen is ook niet alles. Als contacten minder vanzelfsprekend zijn, kan het georganiseerd als metgezel, navigator en buddy. De omgang verschilt: van neigend naar vriendschap tot neigend naar professionele ondersteuning. Maar maatje kan ook. Of iets mee organiseren en lekker eten!

LVB

30% van de dak- en thuislozen heeft een licht verstandelijke beperking (lvb). Dat kan zelfbeheer extra lastig maken. Iets trager van begrip, wat moeite met koken, lezen, rekenen en schrijven. Deelnemers of gasten worden soms overschat. Info bij Kenniscentrum lvb en HVO Querido.

JES Amsterdam - Je Eigen Stek

Onder het motto 'Regie aan de burger, de cliënt centraal' biedt de Amsterdamse maatschappelijke opvangorganisatie HVO-Querido in 2007 een groep dak- en thuislozen de gelegenheid om een voorziening in zelfbeheer te starten. Een bij de opzet van dit zelfbeheerproject betrokken medewerker van HVO-Querido draagt de sleutels van het beschikbare pand in de Amsterdamse Pijp al snel over aan de uit elf personen bestaande initiatiefgroep. Al snel zijn alle beschikbare kamers bezet en biedt Je Eigen Stek (JES) onderdak aan zestien bewoners die zichzelf -samen- beheren.

'Die kunnen wij nog vormen'

De eerste bewonersgroep maakt, met ondersteuning van een staflid van HVO-Querido, een projectplan. Daarin gaat het over instroom, uitstroom, huisregels en allerlei aanverwante zaken. Ook komt de bewonersgroep tot de conclusie dat zij behoefte heeft aan enige professionele ondersteuning - op afroep. Daarom wordt een pas afgestudeerde sociaal werker ('die kunnen wij nog vormen', zeggen de bewoners) aangetrokken, die officieel in dienst komt bij de Stichting Eropaf! Dit laatste omdat zo, onder anderen volgens HVO-Querido bestuurder Clemens Blaas, de onafhankelijkheid van deze ondersteuner wordt gewaarborgd. Maar uiteindelijk is de bewonersgroep in zelfbeheer natuurlijk de echte werkgever van deze ondersteuner.

Al snel wordt ook een uitgestroomde oud-bewoner van JES als ondersteuner met ervaringskennis aangesteld. Deze ondersteuner komt wel formeel bij HVO-Querido in dienst, ook al omdat er bij JES iemand moet zijn die de connectie met de moederorganisatie onderhoudt en die ook toegang heeft tot de ICT omgeving van HVO-Querido. Over het eerste jaar van JES wordt een boeiende documentaire gemaakt.

Bezoekers worden eerst gefouilleerd

De eerste tien jaar vliegen om en met horten en stoten ontstaat in JES een redelijk functionerende routine. Bij het tienjarig bestaan organiseren de bewoners een groot symposium in De Buurtzaak in Amsterdam Nieuw West. De bezoekende beleidsmakers, politici en andere deelnemers worden, net als bij de daklozenafdeling van de gemeentelijke sociale dienst, bij de ingang eerst gefouilleerd. Ook moeten zij, voordat de symposiumzaal betreden mag worden, aan een tafeltje een intakegesprek voeren met een van de JES-bewoners. Die aan sommigen op dat moment 'helaas' geen beschikking voor deelname kunnen toekennen. Deze mensen moeten opnieuw achterin de rij aansluiten en in onzekerheid afwachten of zij na een tweede intakegesprek wel toegelaten worden.

Onafhankelijke professionele ondersteuning

Marc Rakers, die lang bij HVO-Querido in dienst was, maar die ook betrokken is bij de stichting Eropaf! ondersteunt JES van het begin tot het eind. Omdat ook de professionele ondersteuner bij Eropaf! in dienst is, kan de professionele ondersteuning onafhankelijk zijn van de moederorganisatie. Over zijn ervaringen schreef Marc een artikel dat we in aangepaste vorm ook in de bundel opnemen.

Het boek 'Samensturing in de maatschappelijke opvang – de tegenstelling voorbij' beschrijft JES vanuit drie invalshoeken. Participerend onderzoeker Max Huber baseert zijn wetenschappelijk promotieonderzoek 'Sailing on self management' grotendeels op JES. De bewoners en ondersteuners van JES participeren actief. Een mooie impressie van onderzoeker Huber zelf lees je in dit artikel.

Na dertien jaar treedt een nieuw management aan bij HVO-Querido. Zonder opgaaf van redenen trekken zij, kort na het afscheid van Clemens Blaas, de stekker uit het succesvolle zelfbeheer project JES.

In gesprek met

Jeroen Groen en Ton Schouten

‘Tien jaar geleden werd ik op straat gezet door mijn woningbouwvereniging. Toevallig ging op die dag ook de winteropvang open, dus had ik in ieder geval ’s nachts een plek. Daar mocht ik om half vijf naar binnen, kreeg ik eten en ’s morgens vroeg moest ik er weer uit. Nou, en dan gaat er een heel traject in werking, want je moet je melden als dakloze.’

‘Je bent welkom’

Jeroen kreeg een zogenaamde beschikking waardoor hij in een opvangtraject voor maatschappelijke opvang terecht kon en later zou kunnen uitstromen naar een woning. ‘Degene die ik erover sprak kende Je Eigen Stek en wist dat daar een plek vrij was. Zo stond ik op een gegeven moment daar voor de deur. Na een gesprek met enkele beheerders werd ik anderhalve week later gebeld: je bent welkom.’ Jeroen vertelt in eerste instantie vooral opgelucht te zijn een plek te hebben. ‘Ik ga het niet mooier maken dan het is. Ik koos niet bewust voor zelfbeheer die dag, ik koos voor een slaapplek.’

Ton vertelt dat hij ruim 10 jaar geleden bij JES uitstroomde. Twee jaar was hij bewoner. Daarvoor was hij dakloos. ‘Ik sliep op bootjes, op straat, bij kennissen op de bank. Voor een hele lange periode. Ik was zwaar verslaafd.’ In die toestand zou je, in zijn eigen woorden, geen stuiver voor z’n leven hebben gegeven.

‘Door JES heb ik weer zelf leren leven’

Voor Ton was JES een zegen. ‘Ik ben daar in twee jaar tijd heel snel hersteld. Door JES heb ik weer zelf leren leven. Er viel een ontzettende last van mijn schouders; je krijgt de sleutel in je hand en je kan thuiskomen wanneer je wil. Het is niet zoals bij de reguliere opvang dat je er om 10 uur uit wordt geschopt en om 6 uur weer terug moet zijn. Direct kwam er bij mij heel veel vermoeidheid vrij. De eerste twee dagen heb ik alleen maar in bed gelegen. Genieten van het feit dat ik een bed had.’

Jeroen en Ton kijken allebei tevreden terug op JES. Ze komen van ver, kunnen we stellen. Wat doet een verblijf bij JES? Samen wonen, samen werken en verantwoordelijkheid dragen kan bijdragen aan persoonlijk herstel én kneiter zwaar vallen. Gedrag van deelnemers en spanningen in de groep kunnen schreeuwen om stevig optreden, autoritair worden, terugschelden.

‘We stonden neus tegen neus’

Ton: ‘Ja, het schuurde wel eens. Het was best rauw natuurlijk, als je een groep mensen zo van de straat die verantwoording geeft en je krijgt ook machtspelletjes binnen zo’n groep. Ik kan me herinneren dat ik met sommige mensen neus tegen neus heb gestaan. Maar uiteindelijk leer je op die manier ook je conflicten oplossen. Want je moet toch verder en je moet aan je eigen belang denken. Ik weet dat ik op een bepaald moment dacht dat ik iemand een dreun op zijn neus wilde geven. En me dan bedacht: als ik dat doe, kan ik die woning straks wel schudden. Dat is heel ingewikkeld. Je wil natuurlijk weer een normaal leven. Je wil juist af van het oude waar je jaren in hebt gezeten. Je voelt dat je op weg bent in herstel. Maar ja, oude gewoontes afleren, dat is best lastig.’

Lees hier het hele gesprek.

Zelfbeheer is ‘in’

Zelfbeheer en ervaringskennis is breed inzetbaar. Direct belanghebbenden staan aan het roer in wijkcentra en de alternatieve Fiep Westendorpschool. En bij het ouder-initatief voor wonen van jongeren met een meervoudige beperking Stichting Pim. Zelfbeheer gaat over zeggenschap. Met een open blik naar buiten.

Arbeidsmigranten

60% van de daklozen is arbeidsmigrant. Radar Advies onderzocht kwetsbaarheden, knelpunten en kansen.
En een alarm klinkt met Niemand slaapt op straat; CNV en Leger des Heils werken samen. Ook Barka en Dorcas helpen. Valente werkte mee aan een EU rapport.

In gesprek met

Clemens Blaas

Clemens Blaas was bestuurder van HVO-Querido toen er een pand in de Amsterdamse Pijp vrij kwam. Dit pand leek hem geschikt om een voorziening in Zelfbeheer te laten ontstaan. Hij gaf een stafmedewerker de sleutels van het pand en vroeg hem om deze mogelijkheid te onderzoeken. Ruim twaalf jaar lang was JES een voorziening in maximaal zelfbeheer.

'Daar wil ik meer van'

'Voordat ik bij HVO-Querido kwam werkte ik bij de Regenboog. Op een dag bleken de betaalde medewerkers allemaal ziek. Om openingstijden te kunnen garanderen namen bezoekers het over. Toen zag ik iets heel bijzonders gebeuren. Die inloophuizen liepen eigenlijk beter dan wanneer er een betaalde coördinator was. Er was veel meer eigenaarschap. En ervaringskennis natuurlijk. Hoe je met een groep moet omgaan, hoe je met mensen moet omgaan die moeilijk gedrag vertonen. Dat intrigeerde me. Ik dacht van nou, daar wil ik meer van.'

'Deze ervaring nam ik mee naar HVO-Querido. Toen er een pand vrij kwam was dit een kans en gingen we op zoek naar geïnteresseerden. Al snel vormde zich een groep van elf dak- en thuislozen die wel een voorziening in zelfbeheer wilden opzetten. Met die groep heb ik in de aanloop een aantal voorwaarden besproken. We willen zo weinig mogelijk regels én we willen dat het veilig is. Daar moeten jullie plannen voor maken en ook in de praktijk brengen. Wij moeten in principe binnen kunnen treden. Maar we maakten ook afspraken over het budget dat we aan hen zouden overmaken.'

'Individueel en als groep wijzer worden, dat is zelfbeheer.'

'Met zelfbeheer kun je voor hetzelfde geld meer mensen helpen is natuurlijk een gedachte. Maar het gaat ook om wijzer worden, individueel en als groep. Wat ik zo goed vind is dat zelfbeheer wordt gekoppeld aan herstel, ervaringsdeskundigheid en empowerment. Het draait om mensen zelf het heft in handen laten nemen, zelf de regie laten voeren. Hoe kun je dat op een manier doen dat bewoners of cliënten of burgers daar zo goed mogelijk in kunnen functioneren? Zodat er zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van de krachten die mensen zelf hebben? In het JES-beleidsplan dat de eerste groep zelf maakte, hadden deelnemers letterlijk eigenaarschap. Wie meedenkt en input levert zal zelf ook verantwoordelijkheden nemen. Dat is natuurlijk zo als je in een gemeenschap woont en daar wat van je verwacht wordt. Het is natuurlijk ook een hele goede manier om weer zelfvertrouwen terug te krijgen. En om sociale vaardigheden nog meer te ontwikkelen.'

Dorpslandgoed in zelfbeheer

'Toevallig ben ik zelf ook in een soort zelfbeheer gaan wonen. Een dorpslandgoed met 90 geschakelde woningen op 6 hectare grond. Dat is volledig in zelfbeheer, tot aan de riolering en de elektriciteit aan toe. Met alle bewoners regelen we alles zelf en dat geeft natuurlijk de nodige inzichten in zelfbeheer. Bij ons werken dezelfde mechanismes als bij JES; we zijn allemaal mensen. Wij wonen wel met veel meer mensen, 130-140, van verschillende leeftijden, ook kinderen. Groot genoeg om sommige mensen niet heel vaak tegen te komen als je dat niet wil. Maar ook klein genoeg om toch heel veel van mensen te zien. We wonen niet op een flat zonder contact met de buren, bij ons heb je juist heel veel contact. Dus zie je ook de moeilijke kanten van elkaar en moet je daar mee omgaan.'

Lees hier het hele gesprek.

Gezondheidszorg

Soms ontbreekt onderdak én zorgverzekering. Artsen en verpleegkundigen zetten zich in voor basiszorg en verwijzingen. De GGD in Haarlem, met verpleegkundig spreekuur, er zijn tandartsen en (huis)artsen en pedicures, zie de Straatdokters Groep en bij de Pauluskerk Rotterdam Michelle van Tongerloo.

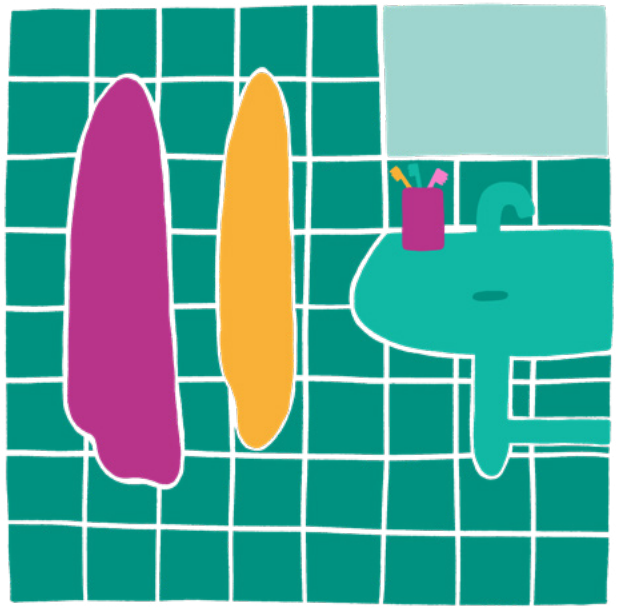
Zin zoeken

Zonder dak en thuis kan ook de zin zoek raken. Plekken met een duidelijk geïnspireerde achtergrond bieden gesprek (en hulp). Zoals Straatpastoraat, Leger des Heils en Humanitas Onderdak. LPZ-deelnemer Terwille is christelijk. Emmaus woon-werkgemeenschap is humanistisch-sociaal-solidaristisch, Salaam, Alabraar en ISN zijn islamitisch, Sant'Egidio christelijk.

De Regenboog Groep Amsterdam

Dagopvang/inloop dagelijks omturnen in nachtopvang

De Regenboog Groep (DRG) heeft het voor de handliggende en praktische gedaan: een inloopcentrum voor overdag na vijven beschikbaar maken voor nachtopvang. De DRG is al 50 jaar een actieve organisatie voor diverse opvang, sociale steun en beweging, en diverse wonen. 'Mensen onder elkaar' is het motto. De nachtopvang begon in 2019. Er zijn ongeveer 45 slaapplaatsen. Het zelfbeheer van de nachtopvang wordt geleid door 'huismeesters.'

Huismeesters krijgen cash vergoed en zijn goedkoper dan beroepskrachten.
's Avonds gaan de tafels aan de kant en worden er veldbedjes neergezet. Alle ruimtes worden benut, ook de kledingruimte en het kantoortje. Wie het heel ingewikkeld vindt met anderen te slapen kan dus apart, ook de dames. Twee mensen zijn eindverantwoordelijk en verzorgen ontbijt en avondeten. Met hulp van de andere overnachters. Zij krijgen een vergoeding en dat is veel goedkoper dan een betaalde beroepskracht. Er wordt cash uitbetaald, zodat iedereen mee kan werken, ook met status illegaal of ongedocumenteerd. De verdiensten zijn 70 euro voor werk tussen 19.30-23.00u en 06.30-09.00u. Het werk zit erop met zorgen dat de slapers weer vertrekken. Daarnaast is er 1 medewerker 23.00-07.00u van een beveiligingsbedrijf dat werkt met mensen uit de doelgroep. Ze hebben een diploma Bedrijfshulpverlening (BHV), dat ook ieder jaar een aantal DRG-huismeesters behaalt. Dat kan ongedocumenteerd. Deze huismeesters kunnen op deze manier iets aan werk en inkomen doen.

Als je werkt of solliciteert heb je schone kleding nodig.
Bij NoiZ-RGB is werk/dagbesteding verplicht. De nachtopvang is strikt, gasten zijn geen bezoekers van de inloop. Gebruik van de faciliteiten is belangrijk. Even een schone onderbroek, even een nieuw paar sokken. Een wasmachine. Douchen zonder je te kunnen verschonen is slecht voor sociaal functioneren. Door NoiZ hoef je niet stinkend naar buiten. Lees ook het rapport 'Praktische bevindingen' van Menno Hoppen.

Ieder z'n ding; geen groepsproces.
De huismeesters (bege)leiden de groep overnachters. Problemen met en tussen gasten lossen ze op, eventueel samen met de aanwezigen. 's Morgens praten ze met de dagcoördinatoren van de inloophuizen. Als er een probleem is 's nachts, dan komt dat overdag ter sprake.

In NoiZ-RBG is geen echte groepsvorming. Ieder doet zijn eigen 'ding,' is buitenshuis, er is geen 24-uurs verblijf. Toevallig kunnen er echt wel blijvende betrekkingen van komen met gezamenlijke activiteiten. Bekijk een fraai sfeerbeeld met slapers en huismeesters.

In gesprek met Andy van der Geugten en Max de Vries

Andy van der Geugten (48) maakte gebruik van de winteropvang van het Leger des Heils, van Tijdelijk Onderdak van de Regenbooggroep, van het passantenhotel-pension van HVO-Querido en van de Dag-Nacht opvang van het Leger. Hij is pionier van het Amsterdamse GPS project en zet zich ervoor in dat dit blijft bestaan. Andy is ook spreekbuis voor de LHBTI+ community.

Max de Vries werkte samen met Andy in het GPS project. Ook hij maakte gebruik van verschillende opvangvoorzieningen. Max werkt nu in de Kortdurende Opvang, KDO.

Max: 'Ik sliep eerst op nachtopvang Transformatorweg 6. Daar zeiden ze ga weer werken, ga aan jezelf werken. Dat was erg lastig. Je wordt daar met alles en iedereen samen gegooid. Ook met mensen die niet via werk proberen stappen vooruit te zetten. Mensen die 's nacht lopen te spoken. Dat verschil is meteen duidelijk. Hier slapen alleen mensen die werken en daadwerkelijk weer wat opbouwen. Ik heb me erbij kunnen aansluiten.' Andy: 'Ik zat in een passantenhotel, een pension in Buitenveldert. Ik was blij met een nieuw plekje in het stadscentrum. Wel echt letterlijk boven op elkaar, met een veldbedje. Maar je hebt rust en toch een soort nieuwe familie om je heen. Best raar, wel oké.'

Advies vanuit ervaringskennis aannemen, is ook zelfbeheer.

Andy: 'In NoiZ heb je geen vaste hechte groep. Maar we hebben allemaal ervaringskennis en zorgen samen voor de opvang.' Max: 'De huismeesters hebben ook ervaringskennis, genoeg meegemaakt met dakloosheid. Met nieuwe mensen kunnen ze heel snel op één lijn komen, juist door de geruststelling dat de ander dezelfde situatie kent als jij. Als ik advies van iemand krijg die nooit dakloos is geweest, heb ik twijfels. Eerder dan bij iemand die me advies geeft en er zelf uit is gekomen. Zo is NoiZ ook met zelfbeheer bezig.'

Ambulante opvang in zelfbeheer: met ervaringskennis de straat op.

Max en Andy zetten hun ervaringskennis in door werk in het GPS project van de Straatalliantie. GPS is Gastfunctie: inloop, warm welkom; Peer support: ondersteuning; Signaleren: vroegtijdig opmerken problemen en behoeften. Alles door mensen met ervaringskennis.

Max: 'Het project houdt bijvoorbeeld in dat we op de winteropvang rondlopen en uit eigen ervaring en kennis advies geven aan mensen, zodat ze niet van het kastje naar de muur worden gestuurd. Ja, dat kun je zeggen: ambulante opvang, we gaan de straat op met ervaringskennis.' Andy: 'Ik ben continu bezig met ervaringsdeskundigheid. Wij schakelen onze kennis in en combineren in contact en advies. Als er eten over is, ga ik met een paar jongens naar buiten. Op straat praten met buitenslapers. Dat doe ik nu op vrijwillige basis. Graag maak ik er een betaalde baan van. Het is mijn passie. Ik ga met mensen mee een uitkeringsformulier invullen. Ik heb een jongen geholpen die niet wist dat hij recht op een WW-uitkering had, hij had 5 maanden niks. Nu zegt hij: 'ik ben je zo dankbaar dat je gewoon simpel met me meedenkt, naast me zit, me meeneemt naar de balie.'

Ondersteunen doe ik ook als dienstverlening, bijvoorbeeld het regelen van een postadres. Dit bén ik ten voeten uit. Ik help echt mensen. Ons GPS project wordt goed gezien.'

Carrière maken met ervaringskennis.

Door met werk en scholing? Andy: 'Ja, wie weet. Ik wil misschien de TOED opleiding voor ervaringsdeskundigen gaan doen. Als onafhankelijk belangenbehartiger met ervaringskennis neem ik al deel aan het groot MO overleg (maatschappelijke opvang) in de stad.' Max: 'Ik heb al een aantal cursussen gevolgd op de Vrijwilligersacademie. Ik vind zo'n schoolse setting toch best lastig om mijn aandacht erbij te houden. Daar heb ik niet zoveel schik mee. Maar ik wil zeker verder met ervaringsdeskundigheid.'

Lees hier het hele gesprek met Andy en Max.

In gesprek met

Kathleen Denkers

‘Na jaren commerciële banen te hebben gehad, ben ik in 2004 gaan solliciteren bij De Regenboog Groep. Ik heb er geen dag spijt van gehad. Ik ben vooral heel blij dat ik samenwerk met vrijwilligers. Zij houden me wakker. Ze zijn hier omdat ze van die mooie, lieve, stinkende mensen houden. Daardoor realiseer ik me telkens weer waarom dit werk belangrijk is. Het is een bepaalde puurheid die ik hier elke dag tegenkom. Iedereen is gelijk voor elkaar’, aldus Kathleen Denkers, op de DRG-website.

‘Ik ben begonnen bij Inloophuis Makon. Sinds 2005 zijn we bij de Regenboog Groep. Wij werkten al heel veel met meewerkend bezoekers. De Regenboog kende dat helemaal niet. Daar hebben ons best voor gedaan en nu is dat echt helemaal gewoon goed geworden.’

Werken met onze doelgroep is het sexy maken van daklozen.

‘Werken met onze doelgroep vat ik op als het sexy maken van daklozen – een echte marktpartij – met tegelijk de voetjes op de vloer, want de toiletten moeten ook schoongemaakt. Sexy maken kan door te wijzen op wat bijzonder is aan veel daklozen: puurheid en echtheid. Dat wil ik laten zien aan andere mensen. Ik hield bijvoorbeeld een praatje bij een groot bedrijf aan de Zuidas. Ik zei het lijkt alsof onze werelden ver van elkaar verwijderd zijn. Maar weet je wat het is? Men zegt dat hele Zuidas met wit poeder is bedwelmd. Men zegt dat daklozen ook vaak heel veel drugs gebruiken. Soms is dat zo, vaak ook niet. En jullie zien je huis nooit, omdat je altijd aan het werk bent. Onze dakloze heeft geen huis. Dus zo kunnen we verbinding maken, om ook over echtheid en puurheid te praten.’

Begrijpen dat daklozen veel te bieden hebben, kan vertaald in bedrijfswinst.

‘Een bank kreeg veel kritiek omdat ze denkend in grote-bedrijventermen bijkantoren sloten. Ze verloren veel klanten, want wie kritiek uitte, werd weggehoond: nee, je moet het via internet doen en we helpen je niet. Eindelijk kwam de top van die bank bij ons terecht. Ze werkten drie weken mee; niemand mocht het weten. Hun doel was als je je kan inleven in de mind van een dakloze, kan je met iedereen leven. Dat is zo’n rijkdom. Ik zag dat toen echt goed: geven aan de armsten onder de armen zegt niks over dat zij niet óók veel te geven hebben aan de hele rijken die alleen maar aan geld denken. Wij hoeven niet dankbaar op onze knieën voor giften, want daklozen, en wij als opvang, hebben veel te bieden. Winst, win-win.’

Zelfbeheer is mensen in hun kracht zetten.

‘Dit raakt aan zelfbeheer, dit zet mensen in hun zelfbeheer, in hun kracht. Waardoor ze weer in zichzelf geloven. Zelfbeheer is kracht uit jezelf en elkaar putten. Dat zie ik dagelijks. Overdag zijn we in de inloophuizen met een enkele betaalde krachten en vrijwilligers en dus met veel mensen uit de doelgroep. ’s Nachts in NoiZ is de gang van zaken in handen van mensen uit de doelgroep. En in de winter slapen er maar liefst 30 mensen!’

Opmars van zelfbeheer: wie is bang voor zelfbeheer?

‘Binnen de Regenboog Groep is veel bereikt en is nog steeds voortuitgang. Op directieniveau, echt op alle niveaus, is zelfbeheer onderwerp van gesprek. De waarde wordt steeds meer gevoeld. Ook het HVO bijvoorbeeld heeft stappen gezet. Dat was vroeger wel anders. Maar bij elke organisatie kan het nog veel meer zijn. We moeten niet zo bang zijn. Er vallen geen doden, er zijn geen gewonden. Bovendien kan een dakloze meer correct zijn dan een niet dakloze. Klassiek is de dakloze die zelf een daggeld heeft van 7 euro en op een snikhete dag geen fris colaatje voor zichzelf koopt, al doet hij met een DRG-pasje onze boodschappen. Menig betaalde kracht zou denken, ach, eentje moet een keertje kunnen.’

Lees hier het hele gesprek.

Ontwrichting

Ontwrichting is als je arm uit de kom, maar dan figuurlijk. Verstoring, verlies, alles loopt vast, je raakt dakloos. Wilma Boevink schreef het Valente-rapport over voorbij ontwrichting komen en ervaringskennis delen. Zelfbeheer past daar goed bij: weer grip krijgen en jezelf en elkaar versterken.

Je wóónt – punt

Wanneer is je nieuwe onderdak echt in zelfbeheer? Bij beschermd wonen niet en met een woon/zorgcontract ook niet. Je huisvesting is afhankelijk van zorg. LPZ wil wonen en zorg scheiden. Zélf anders kiezen kan ook. Je wóónt – punt vraagt soms meer dan een huissleutel.

Nachtopvang uit Noodzaak Nijmegen (NuNN)

Samen voor méér zelfbeheer

NoiZ Utrecht inspireerde NuNN. De start komt overeen: een actieve groep daklozen trekt op met de kraakbeweging en neemt een leegstaand verwaarloosd pand in gebruik. Na de gebruikelijke reuring werd de vaste plek In de Betouwstraat 19. Bij het 10-jarig bestaan, in 2006, verscheen het boekje Geven wordt ontvangen met een goed beeld van activiteiten en het gedachtegoed achter zelfbeheer. Nog altijd actueel! Recenter is de korte videoclip van Eerst een Thuis uit 2020.

De nachtopvang heeft 23 plaatsen. Wie meewerkt in het dagelijks reilen en zeilen breidt nachtverblijf uit met dagverblijf. Van taakvrijwilliger kun je beheerder worden. Als beheerder kun je als je wil naar een dienstwoning – er zijn er drie – waar je met z'n tweeën of drieën woont. Vertrek bij NuNN ziet er gevarieerd uit, ook wat betreft eventuele (woon)begeleiding of andere hulpverlening.
Een bijzondere woonvariant is Villa Bloemenheuvel. Daar wonen 9 mensen die geen of een trage uitstroom willen. Ze ambiëren niet zo om zelfstandig in je uppie te gaan wonen. Gemiddeld zijn ze wat ouder.
NuNN is onderdeel van RIBW Nijmegen en Rivierenland met een zeer hoge mate van baas in eigen huis.

Nachtopvang gaat naadloos over in zelfbeheeractiviteiten.
Bij NuNN kan iemand zichzelf melden voor nachtopvang. Na korte kennismaking en registratie van personalia overleggen aanwezige beheerders of iemand kan blijven. Er zijn tweepersoonskamers. Gasten (overnachters) zijn tussen 17.00u en 10.00u in huis. Overdag niet en om 17.00u is er een warme maaltijd. Daarna is er tijd voor tv, een praatje, een gesprek.

Na de nachtrust en het ontbijt komt voor een gast het zelfbeheer om de hoek. Een gast kan meewerken, iets doen. Wie wat wil betekenen, bespreekt dat in de groep. De taken zijn verschillend: schoonmaken, koken, boodschappen doen. Dat groeit vanzelf naar telefoontjes aannemen en aandacht geven aan iemand die in z'n eentje verpietert – even een praatje maken, vragen of je ergens mee kunt helpen. Zo word je gaandeweg taakvrijwilliger en beheerder. Dan heb je gemiddeld drie diensten van 8 uur in de week.

Van afgeknapt op hulpverlening naar herstel van zelfregie.
Beroepsondersteuners bij NuNN werken vanuit de Presentiebenadering (zie beschrijving van collega's bij EDS Eindhoven). Een gast krijgt de tijd om te landen en na te denken wat hij/zij nodig heeft. Dat mag ook rust zijn en dat mag ook een maand duren. Het mag ook twee maanden duren. De idee is dat gasten al zo vaak stukgelopen zijn op hulpverlening, dat ze bij aankomst er niet aan moeten denken dat ze meteen aan de slag moeten. Vertrouwen krijgen komt op de eerste plaats.

Daarnaast of daardoor kan iemand binnen het zelfbeheer verantwoordelijkheden nemen, eigenwaarde hervinden en ontstaat grip krijgen op jezelf en je eigen bestaan. Een herstel van zelfregie.

Zelfbeheer maakt deel uit van een beweging naar samenredzaamheid.
NuNN is regionaal betrokken bij de aanpak dak- en thuisloosheid in Zuid-Gelderland. Zie hier voor een artikel op de website van Delen geeft meer. Ook hier is de basisgedachte dat dankzij de kracht van de groep, een collectief, mensen elkaar versterken en samen uit structureel kwetsbare posities groeien. Locale overheid en (zorg)organisaties kunnen groepskracht aanwakkeren bij armoede, eenzaamheid of dakloosheid. Werken aan zelfstandigheid en maatschappelijke participatie wordt een gezamenlijke inspanning, een samenredzaamheid.

In gesprek met Kai Covreur-en Jolijn van Haren-Coumans

Kai Covreur is anderhalf jaar bij de NuNN en inmiddels beheerder. Hij woont in een beheerderswoning. Hij is ook co-onderzoeker bij de Hogeschool van Utrecht. Meer over Kai in gesprek met Valente.

Jolijn van Haren-Coumans is beroepsondersteuner bij NuNN. Ze werkt er sinds 2012. Na haar stage als hbo-mwd student is ze er gebleven. Ze werkt ook voor de afdeling Villa Bloemenheuvel, de woonvorm voor wie later of niet wil uitstromen. Jammer voor NuNN, beluister Jolijns hartverwarmende afscheidsinterview in podcast De oorzaak.

Gezamenlijk in huiselijke sfeer, wat ook kan afschrikken.

Door werkzaamheden binnenshuis te doen, wordt gasten van de nachtopvang ook deelnemers in het zelfbeheer overdag. De taken en verantwoordelijkheden dijen vanzelf uit. Jolijn: 'Je kunt schoonmaken, koken, boodschappen halen, mee intakegesprekken voeren,...' Kai: 'En de sfeer mee bewaken, zorgen voor gezelligheid. Mensen die in hun eentje zitten even aanspreken; iemand bij de groep halen.'

Kai: 'Momenteel is de groep heel zorgzaam op elkaar betrokken. Nieuwkomers kan dat afschrikken. Niet iedereen is dat gewend. Zulke aandacht krijgen kan zelfs intimiderend overkomen. We houden in de gaten hoe iemand erbij te betrekken of hoe iemand juist wat met rust te laten. We hebben aandacht voor de groep én de individuele deelnemers. Dat is toch heel wat meer dan met elkaar boodschappen doen en samen eten.'

Kleine contactmomenten waarin je je géén cliënt-hulpverlener voelt.

De sfeer in NuNN is zonder drang en dwang. Kai: 'Wezenlijk is om niet meteen iets te moeten. Niet vanaf dag 1 een afspraak plannen, een gesprek van dit is jouw dossier en dit moet je gaan doen. Je kunt hier als gast de kat uit de boom kijken. Er zijn juist veel informele gesprekjes. Als je een beheerder vraagt of er post voor je is, gaat het ook even over hoe het met jou gaat. Zo creëer je een kleine vertrouwensband. En je bent géén cliënt-hulpverlener. Dat heeft mij erg geholpen.'

Hart van en voor de zaak: de wekelijkse vergadering.

Jolijn: 'De wekelijkse vergadering noemen we het hart van ons zelfbeheer. Met alle taakvrijwilligers en beheerders. Ook beheerders uit de dienstwoningen. Wie gast is van de nachtopvang kan 1x per maand aansluiten. Het reilen en zeilen van NuNN wordt besproken. En we gaan wat dieper in op persoonlijke situaties en opvallende gebeurtenissen. Beroepsondersteuners praten mee, maar hebben geen stemrecht. Het is wel hét moment dat we onze stem, onze kennis en ervaring, kunnen laten horen. En dat is een prettig moment.'

'Ik verbaas me hoe open mensen eigenlijk zijn. Misschien juist omdat het niet moet. Je hebt de vrijheid om te delen wat je wilt en wanneer. En je weet dat niets in een dossier belandt. Anders zou je erover nadenken: komt het in mijn dossier, wie gaat het lezen en wordt het ooit tegen me gebruikt? Hier hoef je daar hier niet bij stil te staan. We schrijven niks op, we hebben geen cliëntdossiers.'

Zelfbeheer is een gespannen missie.

Kai: 'Dat niet overal zelfbeheer is, komt doordat er spanning op staat. Zelfbeheer is voor veel mensen effectiever dan reguliere opvang en voor reguliere opvang en dergelijke is het een enge situatie. Ze hebben dan minder grip, moeten macht overdragen. Dan ontbreek vertrouwen in het model en in de beheerders.'

Lees hier het hele gesprek.

In gesprek met

Maurice Custers

Maurice is beroepsondersteuner bij NuNN en voorman van LPZ. In 1996 kwam Maurice met zelfbeheer in aanraking toen hij hoorde van dakloze mensen die een leegstaand pand betrokken, samen met de kraakbeweging. De daklozen waren overwegend mensen met verslavingen. 'Ik zat toen in het laatste jaar van mijn hbo-opleiding culturele maatschappelijke vorming (cmv). Ik maakte er een dia-geluidsserie (slideshow) over. Bij mijn eindpresentatie waren de initiatiefnemers aanwezig op Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Dat was heel mooi! Later werd ik secretaris van hun stichting Zelfbeheeractiviteiten Dak- en Thuisdozen (ZDT). Daar startte mijn vaste betrokkenheid bij de NuNN. Vervolgens ben ik gevraagd als beroepsondersteuner.'

Zelfbeheer is opbouwwerk met een specifieke groep mensen.

Zijn opleiding cmv sluit goed aan bij NuNN en LPZ. 'Het gaat om opbouwwerk met een specifieke groep mensen. Met een groep is het een collectief empowerment. Of dat nou burgers zijn in de wijk of in een flatgebouw. Of mensen van de straat die met elkaar wat onder handen nemen. Dus daar ligt je professionele cmv-focus. Wat heb je met elkaar nodig? Laten we daarover nadenken en een plan maken, met een doelstelling en daar naartoe werken. Ik merkte bij de NuNN, los van individuele problemen, dat er veel collectieve vragen lagen. Zoals meer groepswoningen voor NuNN-beheerders en de scheiding wonen en werk (beheerder zijn). En hulp bij budgetbeheer in de eigen voorziening; extern voelt onzeker, onveilig.'

Deelnemers zijn actief afhankelijk van elkaar.

'We redeneren vanaf de straat én zijn ingebed geraakt in professionele netwerken. We kregen meer contacten met forensische psychiatrie en de ggz in het algemeen. Gemeenschappelijk blijft dat er dakloosheid is of dreigt. NuNN Nijmegen kan voor een bepaalde groep dak- en thuislozen passend zijn. Een losse grotere groep en meer gemêleerd. De groep, de beheerders, de beroepsondersteuners zorgen voor een andere tolerantie naar elkaar. Je bent daar met mensen die op de een of andere manier actief afhankelijk zijn van elkaar. Je collega-deelnemers hebben er ook belang bij dat het met jou goed gaat.'

LPZ: voor landelijke probleemthema's en promotie zelfbeheer.

'Het platform biedt de huidige en nieuwe initiatieven verbinding en onderlinge steun, nodig om overeind te blijven. Zonder red je het niet als klein zelfbeheerinitiatief. Daar zijn in het verleden voorbeelden van. Naast individuele ondersteuning zijn er grote landelijke thema's. Het kwartje begint te vallen dat dakloosheid vooral een woonprobleem is en geen zorgprobleem. Dat ook in het verlengde van het Nationaal Actieplan Dakloosheid (NDA). Bij tellingen als ETHOS schrikt iedereen weer van het aantal dakloze mensen. Daarvoor zijn regionale actieplannen nodig, dus met de kleine deelgemeentes. Daar liggen kansen voor ons zelfbeheer. Kleinschalige opvang in gemeentes kan voorkomen dat mensen noodzakelijk een stap naar de grotere stad moeten maken, naar de grote opvangvoorzieningen waar eigenlijk iedereen langer dan nodig bijft en er niet beter uitkomt. Dat voorkomen is denk ik heel wat waard. En daar moeten we op inzetten. Bovendien is beter ook nog eens goedkoper.'

Ellende? Daar zit leven in!

Levensproblemen inspireren tot mooie muziek, fraaie schilderijen en prachtige boeken. Zie muziekproject Uit je dak en Kai Covreur met rapnummer Angst. Of een klassieker door Guus Meeuwis. Enzovoort met Flisonius Het leven is te koud en Joost Dakloos, Phil Collins Another Day in Paradise, Crystal Waters She is Homeless, Paul Simon Homeless (met Ladysmith Black Mambazo).

Géén zelfonderschatting

Alle verandering begint klein. Een wandeling van 50km begint met de eerste stap (vlg. Lao Tse). Wereldberoemd is Rosa Parks' daad van verzet. Wil jij de wereld veranderen? Of iets in de buurt van je nieuwe onderdak? Je kunt wat als individu en kleine zelfbeheerorganisatie!

Op Weg Naar Huis Rotterdam

In gesprek met Yolanda Groeneweg

We spreken Yolanda van de Rotterdamse stichting Op Weg Naar Huis (OWNH) heel kort nadat een belangrijke bewoner en steunpilaar in het zelfbeheer overleed. Sjaak woonde al zo'n tien jaar in een pand van OWNH en was er beheerder, steun en toeverlaat. Van de andere bewoners, maar ook van Yolanda, de initiatiefnemer. OWNH beschikt sinds kort over vier panden: in Ridderkerk, Rotterdam, Capelle en Oud-Beijerland.

'Ik heb vroeger bij een makelaar gewerkt', vertelt Yolanda 'en daarna lange tijd in de zorg. Toen in 2014 huizen een tijdlang moeilijk verkocht werden en ik tegelijk heel veel vragen kreeg van mensen die een woning zochten ben ik die twee vaardigheden gaan combineren. Ik ben best handig in het verwerven van panden dus ging ik in gesprek met eigenaren. Ik vertelde hen over zelfbeheer en dat de bewoners zorgvuldig met hun panden zouden omgaan. Blijkbaar was ik overtuigend want het lukte om eigenlijk vrij luxe panden te vinden. In het begin heb ik alles van mijn eigen salaris gefinancierd. Wij hebben geen grote moederorganisatie waarop we kunnen terugvallen. Zo is Op Weg Naar Huis begonnen.'

'De GGD vond het bijzonder, maar ik deed het gewoon.'

'Wij richten ons eigenlijk op de minder zichtbare groep daklozen. Niet op de mensen die iedereen direct als dakloze herkent, maar op de groep die minder zichtbaar is en waar er steeds meer van komen. Onzichtbare daklozen, dat beeld hebben we ook in ons logo verwerkt, straatstenen met een schaduw. De meeste mensen die wij huisvesten hebben niet veel zorgvragen, ze hebben gewoon geen onderdak. Kijk, bij een echtscheiding heeft een van de twee gewoon de pech dat hij of zij het pand moet verlaten. En als je dan op driehoog achter op een heel smerig kamertje terecht komt doet dat wat met je mentale gezondheid. Bovenop die scheiding. Daar kun je depressief van worden. Het is al traumatisch, je zit in een rouwproces. Daarom zocht ik bewust naar goede en mooie panden, helemaal in het begin vond ik zelfs een pand met jacuzzi. De GGD vond het maar bijzonder dat ik daar daklozen ging onderbrengen, maar ik deed het gewoon.'

'Sjaak was al best lang beheerder van het pand waar hij zelf ook al ongeveer tien jaar woonde. Hij had een heel eigen stijl, vrij pragmatisch, zonder al te veel poespas. Hij zei waar het op stond en draaide er niet omheen. Ik vind ook dat een beheerder van een pand een eigen stijl mag hebben. In andere panden van ons, bijvoorbeeld in Oud-Beijerland is dat weer heel anders. En overal kom ik zo´n beetje een keer in de maand een kop koffie drinken. Of ik bel om te vragen of er nog iets nodig is.'

'We stellen niet veel verplicht.'

'We hebben eigenlijk geen omschreven werkwijze. Het is meer een leidraad waarmee we advies geven over hoe je zo'n huis kunt runnen. Dan heb ik het over het schoonmaakrooster, over de wasdag, de vergaderingen, de omgangsnormen, dat soort zaken. En bewoners kunnen hulp van een maatschappelijk werkende krijgen als ze dat willen.

Laat je zien

Rond dakloosheid, thuisloosheid en zelfbeheer bestaan ook andere activiteiten. Voor de lol en om aandacht te vragen. Met 'lotgenoten', hulp- en dienstverleners, buren, beleidsmakers, politici. Bezoek of organiseer een expositie als 'Ervaringskennis in beeld' en Photovoiceproject met (ex-)dak- of thuisloze vrouwen of ga naar een voorstelling.

Tellen is weten

Eigenlijk wisten we nooit precies hoeveel dak- en thuislozen er waren. De schattingen liepen uiteen. Sinds een aantal jaren wordt er op Europees initiatief nauwkeuriger geteld. In Nederland organiseert de Hogeschool Utrecht dit. Het Kansfonds steunt de tellingen in Nederland structureel en van harte.

Maar dat is niet verplicht en dat is erg belangrijk.'

'Wij stellen niet heel veel klussen verplicht. Als het goed uitkomt dat we de schoonmaak centraal regelen dan doen we dat. Tuinonderhoud net zo. De bewoners dragen wel bij aan de kosten natuurlijk, maar wij vinden harmonie in een huis belangrijk, daarom stellen we niet veel verplicht. We vinden het ook goed dat mensen hun taken afkopen. Dan doet een andere bewoner het, of we laten het centraal doen. Wel is er overal een huishoudpot, die beheren de bewoners gezamenlijk.'

'Kinderen kunnen komen logeren.'

'Mensen die bij ons wonen kunnen ook gerust hun kinderen ontvangen. En laten logeren. Zo veilig is het wel. In opvanghuizen kan dat vaak niet, maar waar moet je dan met je kinderen naartoe? We hebben weleens gehad dat de ene vader zijn zoontje op bezoek had en een ander zijn twee dochters. En er werd ook nog een verjaardag gevierd. Het was een drukke boel, maar het zag er ontzettend gezellig uit en iedereen was happy. Daar was ik best trots op.'

'Uitstroom en doorstroom zijn moeilijke punten, dat is eigenlijk een grote ellende. Alleen maar schaarste, schaarste. En het wordt er niet makkelijker op. Vanochtend hebben we iemand verhuisd die vier jaar bij ons heeft gewoond. En hij is ons erg dankbaar, want doordat hij goedkoop bij ons heeft kunnen wonen kan hij nu een huis kopen. Hij heeft een goede baan, kan een hypotheek krijgen en heeft kunnen sparen. Maar uitstromen naar sociale huisvesting is heel erg moeilijk.'

'Wij werken best snel eigenlijk.'

'Eigenlijk wilden we ons vooral richten op de zogenaamde economisch daklozen, maar we krijgen zoveel aanmeldingen dat we dit een beetje hebben losgelaten. Soms komen er ook aanmeldingen via het Rode Kruis en de stichting Lekker Geven, waar mensen steun kunnen aanvragen. Maar we krijgen ook aanmeldingen van verschillende gemeenten.'

'De toegang tot reguliere voorzieningen is best lastig en kan lang duren. Soms word je afgewezen omdat je nog werkt. Je moet er mentaal en/of fysiek best slecht aan toe zijn om binnen te kunnen komen, pas dan kun je een indicatie krijgen. Wij werken sneller en dat is ook onze kracht. Iemand die nog werkt kan blijven werken, dat is belangrijk. Binnen twee weken melden we mensen aan voor bewindvoering. En binnen twee, drie dagen hebben ze een briefadres en staan ze ingeschreven bij de gemeente. Binnen veertien dagen hebben we de situatie van iemand weer stabiel, maar voor uitstroom zijn we grotendeels afhankelijk van de overheid.'

Lees hier het hele gesprek.

Preventie

Voorkomen is de beste manier om dakloosheid te bestrijden. De stichting Eropaf! bedacht een effectieve manier om huisuitzettingen wegens schulden te voorkomen, de ontruimingszeef. Het aantal uitzettingen in Nederland nam hierdoor spectaculair af. Eropaf! beschrijft deze zeef uitgebreid in de Handreiking voorkomen huisuitzettingen.

Nieuwe vrienden

Zelfbeheer is teamgeest. Zelfbeheer stimuleert duurzame betrekkingen. Dat zegt Jolijn (ondersteuner bij NuNN) in de podcast De Oorzaak. Deelnemers trekken met elkaar op, ook buiten de voorziening. Blijvende contacten, ook met de opvangvoorziening naderhand voor een kopje koffie of om te helpen.

Eerst de mens, dan het beleid

Bijdragen van Bernard Kregting en Miquel Roest

Miquel en Bernard zijn bekenden met ervaringskennis in de (ex-)daklozenwereld van Nijmegen en omgeving. Onder meer met Stichting Vagebond voor stadswandelingen met (ex-)daklozen als gids. Bernard heeft hier de leiding. Miquel heeft zich erbij aangesloten. Hij is ook ondersteuner bij de Stek, een eigen inloopplek voor daklozen, in samenwerking met krakerskollectief Jantien.

Bernard (59): 'Ik ben oprichter van Stadswandeling Vagebond. Ik leefde ooit een jaar in een tentje in de uiterwaarden van Nijmegen. Sinds 2016 zet ik mij in om dak- en thuisloosheid zichtbaar en bespreekbaar te maken. Als ervaringsdeskundige en schrijver geef ik een stem aan mensen die vaak niet worden gehoord. Ik schrijf kritisch en betrokken over daklоosheid, armoede en sociale ongelijkheid. Mijn motto: Eerst mens, dan beleid.' (Zie voor meer het interview in Lentse Lucht.)

Miquel (56) ondertitelt online zijn naam met *Geleefd door verslaving, met littekens als kracht; motiveer met hart, leid vanuit ervaring.* 'Via mijn betrokkenheid bij De Stek ben ik in contact gekomen met het Landelijk Platform Zelfbeheer. Ik ben inmiddels op bezoek geweest bij De Regenboog Groep en Op Weg Naar Huis. Wat ik zie en leer, neem ik mee naar Nijmegen. Je kunt kennis uitwisselen en gebruiken om je eigen initiatief sterker te maken. Algemene betrokkenheid bij daklоosheid is natuurlijk ook praktisch: het wordt weer herfst en winter.'

Stadswandelingen: de stad verandert niet, jouw blik wel!

De maatschappelijke stadswandelingen zijn met groepen. Politieagenten, medewerkers van woningcorporaties, studenten sociaal werk, leden van een Rotary club, etc. 'Deelnemers ontdekken dat achter iedere dakloze een verhaal zit en achter ieder verhaal een mens.

Als een gids vertelt 'Op een gegeven moment woog ik nog maar 34 kilo. Wat was ik blij dat ze me gevonden hadden en hulp aanboden', dan komt dat echt binnen. Dan voel je hoe diep iemand kan wegzakken en hoe belangrijk het is dat er mensen blijven omkijken naar elkaar. Door de verhalen over overleven, kwetsbaarheid, maar ook over hoop en opnieuw beginnen. Soms begint een nieuw leven simpelweg doordat iemand je ziet en de helpende hand uitsteekt.'

Gids-zijn draagt bij aan zelfherstel.

Miquel: 'Door als gids mijn verhaal te vertellen, leerde ik mezelf beter begrijpen. Iedere keer dat je jouw verhaal vertelt, denk je er opnieuw over na. Je bekijkt vanuit een ander perspectief, zie je verbanden die je eerder niet zag, of begrijp je beter waarom bepaalde dingen zo zijn gelopen. Jarenlang als er iets misging dacht ik al snel dat het aan mij lag. Ik heb foute keuzes gemaakt, maar zie steeds duidelijker dat niet alles mijn schuld is. Verslaving, overspannenheid en omstandigheden hebben invloed op je leven. Je kunt op een gegeven moment zo vastlopen dat je niet meer weet hoe je verder moet.
Ik had mijn verleden nooit echt willen verwerken. Toch merk ik dat juist het vertellen van mijn verhaal me daarbij helpt. Dat werkt beter dan ik verwachtte.'
Vertellen en meepraten deed Miquel bijvoorbeeld ook bij de expositie, film en nagesprek Rivierreizigers.

Geen thuis is geen vastgoedprobleem.

Bernard schrijft met oog voor misstanden: 'Een leegstaand huis in hartje Londen van 244 miljoen euro; 45 kamers en zwembad. Een dakloze man slaapt er al drie jaar onder de veranda. Met achter hem tientallen kamers ongebruikt. De absurditeit van onze woningmarkt.
Het raak me vooral dat hij niet om luxe vraagt. Hij waardeert het wanneer buurtbewoners hem gewoon als mens behandelen. Met een beetje aandacht, een gevoel van erbij horen.

Bij Vagebond herkennen we maar al te goed dat er een samenleving is gecreëerd waarin vastgoed miljoenen waard is, terwijl een mens zonder woning nauwelijks plek krijgt. Dat iemand zich weet te redden op straat maakt het geen menswaardig bestaan. Wanneer gaan we het eens hebben over de leegstand, de verdeling van woonruimte en het recht op een thuis? Een leegstaand huis is misschien een vastgoedprobleem. Een mens zonder thuis is een maatschappelijk probleem. Waarom accepteren we dat die twee naast elkaar bestaan?'

Bernard is dagelijks op Linkedin. Miquel ook op Facebook. Mooie voorbeelden van heft in eigen hand en ervaringskennis in zelfregie. Voor jezelf, met anderen en voor anderen.

Lees in de bundel de bijdragen van Miquel Roest en Bernard Kregting.

Ervaringskennis en ervaringskracht

De machtsafstand verkleinen

Zelfbeheer geef je vorm vanuit ervaringskennis met dakloosheid, de problemen daar omheen en de opvang en hulpverlening. En natuurlijk de problemen die er aan vooraf gaan. Als je je begrijpend knikkende hulpverlener in verlegenheid wil brengen, zeg je: 'Hoezo kun jij je dat wel voorstellen? Ga jij ook doodziek op pad voor crack?' 'Stond je op je 18e uit de jeugdzorg soms ook op straat?'
Gedeelde ervaringen bouwen en voeden zelfbeheer. En leggen een stevig fundament voor het samen uitdragen dat zelfbeheer kán. En dat ervaringskennis sowieso van belang is. Je verkleint de afstand tussen boekendeskundige en ervaringskundige.

Van ervaringskennis kun je je beroep maken. Zie het verhaal van Marco 'Hel, herstel, held.' Er zijn veel cursussen en studiedagen. Zie bijvoorbeeld de roc-opleiding. Zie ook Vereniging van ervaringsdeskundigen.
Er is wel gedoe over het belang van zelfbeheer en ervaringskennis. Een rapport over zelfbeheer heet zonder blikken of blozen 'Wij kunnen het beter.' Nou, daar is niet iedereen het zo maar mee eens!

'Je zorgt voor elkaar, zodat alles gezegd en gevraagd kan worden.'
In een één op één contact met een hulp- of dienstverlener denk je 'ho, ho, wacht even, ik bepaal wat mijn probleem is' of 'wie denk je wel wie je bent om voor te schrijven wat ik moet doen.' Voel je wederzijds respect en belangstelling, dan kun je – met een mooi woord – co-creator zijn. De een is niet machtiger dan de ander, je werkt samen. Je zorgt als het ware voor elkaar, zodat alles gezegd en gevraagd kan worden. En gedaan, in overleg, met instemming.

Wordt door je scholing geen betweter!
Vertellen over een ervaring is één, reageren vanuit jouw ervaring om wat over te brengen is echt wat anders. Je moet je info op een rijtje hebben. Waar gaat het over, wat is belangrijk? Wat zeggen anderen over iets wat op jouw ervaringen lijkt? Welke informatie (van internet) kun je erbij pakken?
Zo leer je ook dat wat voor jou klopt voor een ander misschien niet klopt. Ervaringsdeskundige Hilko Timmer benoemt stappen tussen ervaren en ervaringsdeskundigheid (zie schema). Het is een drietrapsraket, zeg maar.

Het is wel oppassen dat je door jouw scholing niet zelf over het hoofd van de ander heen weet wat goed is voor hem/haar is. Ook moet je niet op gewone professionele hulpverleners gaan lijken. Het is verleidelijk om er zo echt bij te horen in een team. Je vergeet dan ervaringskennis voorop te stellen. Beroeps zijn en in een gevarieerd team werken heeft haken en ogen, schrijft kenner Marcel van Kleij. Diverse informatie vind je op de verzamelplaats Ervaringskennisplein en speciek maatschappelijke opvang Dossier Ervaringsdeskundigheid van branchevereniging Valente.

Ervaringsdeskundigheid; Hilko Timmer, 2009

Ervaringskracht: gewoon doen is ook sterk!
In alledaags contact kan ervaringskennis ondersteunend zijn en elkaar zo nodig bijsturen. Er zijn altijd momenten voor stukjes ervaring. 'Ik zie jou omgaan met drank, ik zie mijzelf terug, mij naar de klote gaand door gokken.' 'Zal ik met je meegaan, ik ontliep altijd instanties waardoor problemen erger werden.' 'Kun je minder schelden hier – ik weet hoe het fout het in een groep kan aflopen. Dat wordt voor jou heel ongezond.'
Met stukjes en beetjes help je elkaar profijt te hebben van ervaringen. Je wil er staan en dat er wat van je uitgaat. Dat het raakt. Eventjes, een beetje.
Praten vanuit of over ervaringskennis doe je op jouw manier: vriendelijk en geduldig of bozig. Professionele hulpverleners leren op school altijd netjes te blijven. En 'professioneel' afstandelijk.

Ervaringskennis leert ons dus ook het belang van een praatje maken, belangstelling tonen, nieuwsgierig zijn, een lolletje trappen, iets gezamenlijk ondernemen. Zelfbeheer is vooral normaal doen. Jouw eigen normaal doen. Dat spreekt steeds weer uit de verhalen van zelfbeheerders. En dat is jezelf mogen zijn, jezelf kenbaar maken. Iets dat aan herstel toe kan zijn, omdat het door dakloosheid en andere problemen uit zicht is geraakt.

Het geheim van collectieve kracht.
Ervaringen uitwisselen betekent sterker staan dóór elkaar en mét elkaar. Zelfbeheer kunnen we zien collectieve actie naar ervaringskennis en ervaringskracht; samen doen en burgerkracht is het geheim van collectieve kracht. 'Samen sterk staan' is het devies van Stichting Delen geeft meer (zie Voorwoord Carin Rots en de Stichtingswaarden).

Lees hier het hele tekstdeel over ervaringskennis.

Beroepsondersteuning op de werkvloer

Normaliseren van zelfbeheer

Zelfbeheerorganisaties laten zich vaak ondersteunen door betaalde medewerkers. Deelnemers gaan en komen, de groepssamenstelling kan snel en sterk wisselen. Ondersteunende beroepskrachten zorgen voor continuïteit. Ze bewegen gemakkelijk in verschillende werksferen. Ze zijn bekend met de gang van zaken en zijn naar buiten toe vertrouwde gezichten. Ook kunnen ze allerlei extra (praktische) kennis en vaardigheden hebben. Beroepskrachten bij zelfbeheer beschikken bij voorkeur over ervaringskennis. Belangrijk: deelnemers kunnen van 'cliënt' door naar vrijwilliger, beheerder en uiteindelijk beroepsondersteuner.

Sowieso kun je als deelnemer aan zelfbeheer niet alles zelf. Dat kan niemand. Ook heb je niet altijd tijd voor en zin in bepaalde taken en zaken. Je probleem nummer 1 is immers huisvesting en je eigen leven weer op de rit krijgen.

Beroepskrachten zijn niet 100% groepslid.
Voor ondersteuning is het nuttig – noodzakelijk? – dat er enkele betrokkenen zijn die niet 100% deelnemer zijn. Ze staan net als bij voetbal niet buitenspel en zitten ook niet op de bank. Ze rennen langs de lijn: ze coachen en in de rust praten ze met het team, of met individuele spelers. Het meeste werk gebeurt tijdens trainingen, in persoonlijke contacten met voetballers en in contacten met anderen. Coaches voetballen zelf niet. Ze bekijken en begeleiden de club en het spel van buitenaf. En ze hebben ook volop aandacht voor individuele spelers.

De samenvatting van het boek 'Samensturing in de maatschappelijke opvang' geeft een overzicht van de rol van deelnemersgroep, deelnemers/cliënten, professionals, leergemeenschap en de organisatie ervan.

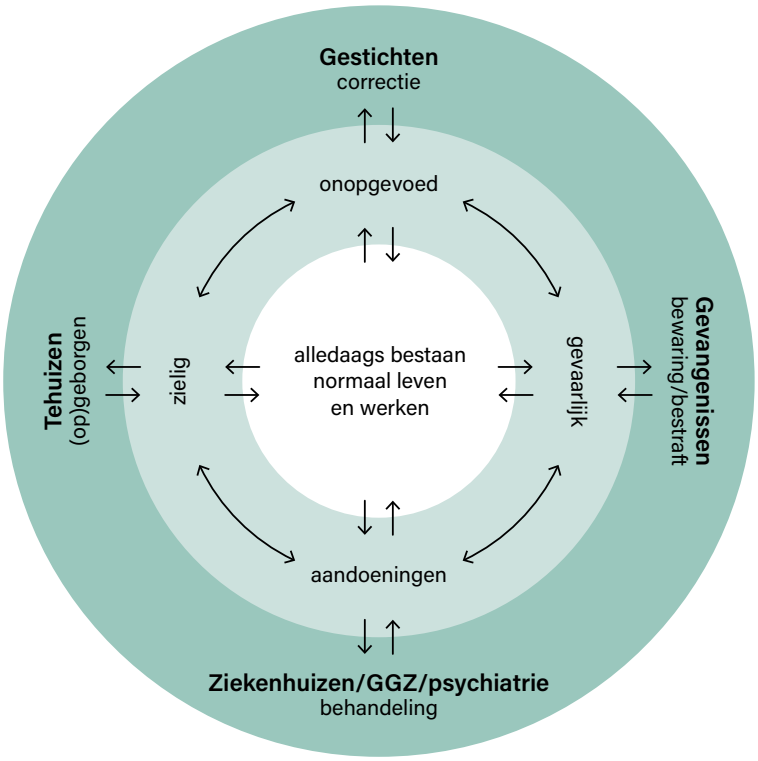

Niets te zeggen, toch verantwoordelijk.
Anders dan de voetbalcoach zijn ondersteuners van zelfbeheer onderschikt aan de 'voetballers.' Zelfbeheerders zijn de baas. Sowieso over zichzelf. Grotendeels binnen vergaderingen over het reilen zeilen van de instelling. Best spannend: ondersteuners hebben weinig te zeggen en zijn toch verantwoordelijk als er iets misgaat. Slaande ruzie in de groep, een verwaarloosde ziekte bij een deelnemer, brand in een slaapruimte... zij worden aangesproken. Door de moederorganisatie, maar soms ook door media, politie of andere externe betrokkenen. Ze balanceren tussen de rol van volger, gelijke en stuurder, ondersteunend maatje – professionele vriend – en soms ook knopendoorhakker of zelfs ingrijper.

Beroepskrachten in zelfbeheer zijn bedreven in het actief op hun handen zitten. Professionele ondersteuners zijn interactionele duizendpoten en agogische acrobaten die meestal subtiel aanwezig kunnen zijn. Ze zijn actief in zien, horen, aanvoelen van een groep, deelnemers onderling en de individuele deelnemers. Ondersteuners dragen bij aan een goed verblijfs- en samenwerkingsklimaat waarin deelnemers kunnen gedijen, leren en groeien. Ze bewaren en bewaken zelfbeheer en zelfregie, ook dus op individueel niveau.

Bondgenoten tegen uitburgering
Beroepsondersteuners zijn gevoelig voor wie sociaal-maatschappelijk in de knel komt, op achterstand raakt, vastloopt, verarmt, vereenzaamt of zelfdestructief bezig is. Ze zijn sterk geneigd tot het bijstaan van anderen om zichzelf te helpen en elkaar te helpen. Normaal is dat we allemaal huisvesting en brood hebben, kunnen werken en vriendschappen sluiten, dat we ergens bij horen. Dat zijn mensenrechten en die staan centraal. Hindernissen komen ook door de maatschappij, niet alleen door jou.

De filosoof Harry Kunneman beschrijft hoe mensen uit de samenleving worden geduwd en zo niet inburgeren maar juist uitburgeren. Hij ziet een carrousel die mensen naar inrichtingen, gevangenis-

Vrij naar: Carrousel van afwijkingen (Kunneman, 1995)

sen, tehuizen of de straat slingert. Wie niet in de pas loopt, wordt op afstand gezet. Zelfbeheerorganisaties bewandelen (bevechten) juist de weg terug naar het midden van de samenleving en verzwakken de uitsluitende carrousel. Ze kunnen hun (ervarings)kennis inzetten bij beleidsadvies, politiek protest en door op 1001 manieren aandacht te vragen voor maatschappelijke en bestuurlijke knelpunten, misstanden én oplossingen. Beroepsondersteuners zijn bondgenoten tegen uitburgering.

Zelfbeheer is verzet tegen 'problemen zijn alléén jóuw schuld!'

Professionals in zorg en welzijn kunnen gewantrouwd worden als 'soldaten' van de gevestigde macht. Jawel. Oorzaak en oplossing van problemen liggen dan bij jou alleen en zijn je eigen schuld. Alléén jóuw schuld! Ze stellen de maatschappij niet aansprakelijk, maar houden de machthebbers die misstanden veroorzaken buiten schot. Ze verleiden, dirigeren, dresseren of dwingen burgers in het gareel.

De cartoon toont hoe professionals een modelcliënt kunnen zien. Problemen louter als persoonlijk ervaren, zonder maatschappelijke oorzaken en misstanden, zonder schuld van machthebbers. Eenmaal aangepast en ingepakt protesteer je niet en ben je niemand tot last. Pas dán mag je meedoen in de samenleving, als brave burger. Maar dat maakt zelfbeheer zelf wel uit.

Beroepsondersteuners coachen en verbinden – normaliseren zelfbeheer.

Naast oog voor maatschappelijke verbanden blijft groeps- en individuele aandacht belangrijk. In kleine gebeurtenissen zitten dagelijks kansen voor versterken van eigen beheer en zelfmanagement. Het is jezelf hervinden, herstellen met micro-zelfempowerment als je keuzes maakt waarmee je eigenheid gediend is. Die micromomenten zijn brandstof voor zelfbeheer als maatschappelijke beweging voor meer zeggenschap. Beroepsondersteuners coachen en verbinden – normaliseren zelfbeheer en zelfregie. Voor veel zelfbeheerders geldt de leerervaring 'Nu leef je zelf!', een mooi rapport en hoofdstuk 10 gaat helemaal over beroepsondersteuning.

Ondersteuners zijn agogisch acrobaten.

Ondersteuners zijn dus vaak de vaste gezichten van een zelfbeheerorganisatie. Ze zijn aanspreekbaar en leggen verantwoording af richting Gemeente en buurt en in samenwerkingen met bijvoorbeeld ggd, politie, ggz en andere opvanginstellingen. Dat vraagt om koorddansen: ruimte geven en maken voor echt eigenaarschap van de zelfbeheerders, maar ook ingrijpen wanneer veiligheid of bedoeling van het zelfbeheer onder druk komen. Meebewegen én begrenzen tegelijk. Niet te vergeten tegelijk oog hebben voor het groepsleven binnen de voorziening en individueel lief en leed van betrokkenen.

Lees hier het hele tekstdeel over beroepsondersteuning.

Zelfbeheer

Wetenschappelijk bekeken

Individuele zelfstandige huisvesting met een huurovereenkomst voor onbepaalde tijd op eigen naam is natuurlijk de ultieme vorm van zelfbeheer. Simpel. Maar als er te weinig zelfstandige woonruimte voorhanden is of alsnog een tijdje de veilige omgeving van een opvangvoorziening wenselijk is, dan is verblijf in een voorziening in zelfbeheer een goede optie. Daar kan een individu aan zijn of haar herstel werken, maar dan binnen een groep die met dezelfde sociaal maatschappelijke vraagstukken te maken heeft. Natuurlijk heeft die groep invloed op het individu. En andersom.

Omdat zelfbeheer een vrij vergaande vorm van hulpverlening is waarbij dakloze mensen zelf hun voorziening runnen, met ondersteuning biedende professionals op de achtergrond, is het interessant om dat ook wetenschappelijk te bekijken. Wat gebeurt er, wat levert dat op en wat is er nodig om deze verschuiving van verantwoordelijkheden naar de doelgroep goed te laten werken? In hun bijdrage gaan onderzoekers Max Huber en Menno Hoppen dieper in op het wetenschappelijke onderzoek dat de afgelopen jaren is gedaan naar zelfbeheer.

Ze benoemen de belangrijkste aspecten die, met verschillende accenten, in deze onderzoeken aan bod komen. Eerst is er aandacht voor de doelen van zelfbeheer voor individuele deelnemers, hoe zelfbeheer bijdraagt aan het behalen van deze doelen en of de gewenste uitkomsten ook daadwerkelijk worden behaald.

Daarna gaan de onderzoekers aan de hand van twee voorbeelden in op zelfbeheer als collectieve aangelegenheid. Wat is de meerwaarde van de groep? Hoe werkt dat precies? En hoe kun je dat ondersteunen? Omdat het zelfbeheer – de samenwerking tussen een groep deelnemers, ondersteuners, en alle andere betrokkenen – niet altijd even soepel gaat, verkennen zij in het laatste deel van hun artikel wat er nodig is om de samenwerking langdurig en duurzaam te laten slagen.

Kracht en risico van zelfbeheer ligt in de groep zelf.

'De kracht – en het risico – van zelfbeheer ligt in de groep zelf. In goede periodes ontstaat een sterke vorm van onderlinge steun: deelnemers helpen elkaar, leren van elkaar, spreken elkaar aan op gedrag, zorgen voor een prettige sfeer en voelen zich verantwoordelijk voor hun tijdelijke thuis. Maar die dynamiek kan ook omslaan. Dan kunnen kliekvorming, vriendjespolitiek of groepsdruk de overhand nemen. Factoren zoals groepsgrootte, type persoonlijkheden, en problematiek (zoals psychische problemen, agressie of actief middelengebruik) kunnen de dynamiek bovendien grilliger maken.'

Dit is een kenmerkend citaat uit het artikel van de onderzoekers. In hun gezamenlijke artikel zetten zij hun specifieke en overeenkomstige bevindingen op een rij. Daarbij gaan zij in op wat zelfbeheer kan betekenen voor individuele deelnemers en op het functioneren van zelfbeheer als voorziening, inclusief de noodzakelijke randvoorwaarden.

Een alternatieve, experimentele werkwijze!

Al vanaf de eerste start is er vanuit de wetenschap aandacht voor zelfbeheer. Paul Heydendael, destijds ook wel aangeduid met 'de daklozenprofessor', sprak in het rapport over NoiZ in 1995 al lovend over de actie: 'opvangplaatsen erbij en een alternatieve, experimentele werkwijze!' De aandacht vanuit de wetenschap voor zelfbeheer is blijven bestaan, in de afgelopen jaren zijn er verschillende grote en kleine onderzoeken uitgevoerd. Onderzoekers vinden zelfbeheer interessant, omdat het innovatief en dynamisch is en inzicht biedt in de vraagstukken waar de maatschappelijke opvang en participatiesamenleving voor staan. Menno Hoppen deed onder meer onderzoek bij De Regenbooggroep. Max Huber deed langdurig promotie-onderzoek bij JES, een artikel gaat daar op in.

Is zelfbeheer goed en van praktisch nut?

Hoe beleven de deelnemers zelfbeheer? Hoe zinvol is zelfbeheer? Hoe werken de groepsprocessen binnen zelfbeheerde voorzieningen? Wat is de rol van professionele ondersteuners, al dan niet met ervaringsdeskundigheid? Zijn mensen die aan zelfbeheer deelnemen in staat om na uitstroom weer een zelfstandig en onafhankelijk bestaan op te bouwen? Een paar van de vragen die in de bundel-bijdrage van de onderzoekers Huber en Hoppen nader aan de orde komen.

Lees hier het volledige artikel.

De opbrengst van zelfbeheer

Wat kost dat nou en wat levert het op? Die onvermijdelijke vraag – vroeg of laat – hoort bij alles wat niet gratis is. Ook zelfbeheer werkt met subsidies die verantwoord moeten worden. Verantwoorden gaat om de vraag of subsidies worden uitgegeven aan waarvoor ze zijn bedoeld. En nog interessanter is of we er als samenleving op vooruitgaan doordat die subsidie bestaat.

Duurder, goedkoper, slechter, beter…?

Zelfbeheer heeft meteen een groot kostenvoordeel: er zijn weinig salariskosten ten opzichte van reguliere opvang. Ook heel alledaags zelf maaltijden verzorgen en de boel schoonhouden is al kostenbesparend. En is zelfbeheer misschien niet alleen goedkoper maar ook beter? Dat is wat anders dan fijner of leuker. Het draait nu om de poen. We kennen het gezegde 'goedkoop is duurkoop.' We hebben niks aan een opvang waar mensen hun omstandigheden niet verbeteren, er zelfs op achteruitgaan. Dat vraagt om rekenwerk.

Mensen kunnen er beroerder voor komen te staan door verblijf in een opvangvoorziening, psychiatrisch ziekenhuis of gevangenis. We kennen de verhalen. Duurder is niet altijd beter. Maar goedkoper is ook niet automatisch beter. Wat is het resultaat voor deelnemers aan opvang in zelfbeheer in vergelijking met cliënten van reguliere opvang? Bijvoorbeeld in uitstroom en latere terugval in een periode van dakloosheid? Raken mensen toch weer op straat, aan lager wal – of juist niet? Hoeveel verblijfsdagen waren er mee gemoeid? Leverden die eigenlijk wat op? Ook op den duur? Voorkomt zelfbeheer langdurig zwerven tussen dag- en nachtopvang en straat en park? Vermindert de overlast door daklozen?

Met sociaal-economisch gunstig zelfbeheer kunnen andere voorzieningen wel sluiten?

We hebben met zelfbeheer de tijd mee. Er is veel belangstelling voor bezuinigen op de sociale sector. Tegelijk is er aansporing tot zelfstandigheid en zelfredzaamheid. En vooruitkomen op eigen kracht in eigen kring. Met verbinding in buurt, onderwijs en werk. Met minder afhankelijkheid. Het kan met zelfbeheer een gelopen wedstrijd zijn. Het is goedkoper, de deelnemers knappen er van op, er is minder terugval en meer positieve psychosociale ontwikkeling en er is over het geheel minder overlast, schade, vraag naar gezondheidszorg. Met zo'n sociaal-economisch plaatje kunnen de traditionele maatschappelijke opvangvoorzieningen wel sluiten!? Toch maar even rekenen? Algemeen econoom Michiel de Nooij, onze rekenmeester, zet een en ander op een rij. Hij doet een 'kijk en vergelijk.' Met oog voor details. Ook iedere keer dat een opvangvoorziening politiebijstand inroept, rinkelt de kostenteller! En dat kan wel wat minder.

Een voorlopige conclusie van zijn onderzoek is dat opvang in zelfbeheer goed is voor bijna iedereen. Beheerders, gebruikers en omwonenden ervaren nut én het is kostenbesparend. Een weerstand kan komen doordat veelal grotere reguliere

opvangvoorzieningen eerst tijd, moeite en geld moeten investeren in omschakelingen naar zelfbeheer. Die kosten verdienen ze niet terug, ze moeten eerder vrezen voor nog een budgetbeperking van de overheid.

Een verkennende maatschappelijke kosten-batenanalyse.

De Nooij doet voor LPZ een verkenning van hoe een hele doorrekening – Maatschappelijke Kosten-Baten Analyse (MKBA) – eruit kan zien. Bij alle voorlopigheid is het altijd wel interessant om sociaal werk door een financiële bril te bekijken. Voor geïnteresseerden hier een voorbeeld van een MKBA bij Van Overleven naar Leven (VONL). VONL helpt in Amsterdam Nieuw West mensen met verschillende gecombineerde problemen, waaronder schulden, en fors wantrouwen naar hulpverleners en instanties.

Lees hier het artikel van Michiel de Nooij!

Europees

FEANTSA is de Europese federatie van organisaties die voor daklozen werken. Ze zijn de enige NGO op Europees niveau die zich exclusief richt op de strijd tegen dakloosheid. Hun ultieme doel is het beëindigen van dakloosheid.

Maak zelf een projectplan

Met zelfbeheer kan meer? Bij deelnemen aan zelfbeheer komen toekomstdromen op. Wat dacht je van een eetgelegenheid in zelfbeheer? ChatGTP helpt bij het maken van een werkplan! Click de link voor een voorbeeld van vragen (en antwoorden). Dat kan met ook met Gemini en over ieder ander onderwerp.

In gesprek met Ineke Baas (Branchevereniging Valente)

In 2030 is ervaringsdeskundigheid een volwaardige rol in hulpverlening en methodische zelfhulp.

Ineke Baas is strategisch adviseur bij Valente op gebied van maatschappelijke opvang, dakloosheid en wonen.

Valente is de landelijke branchevereniging voor organisaties die hulp en begeleiding bieden aan mensen in een kwetsbare positie in onze samenleving, zoals dakloze mensen, mensen die te maken hebben met huiselijk geweld of verblijven in begeleid of beschermd wonen.

Preventie: Wonen Eerst hoog op de agenda.

'Ik werk nu bijna 5 jaar voor Valente op het gebied van de aanpak van dakloosheid, maatschappelijke opvang en huisvesting. Onder andere in het programma Eerst Een Thuis dat onderdeel is van het Nationaal Actieplan Dakloosheid, gefinancierd door het Ministerie van VWS. Dit is een van de speerpunten in mijn werk. De aanpak van dakloosheid, waaronder het voorkomen van dakloosheid en de transitie van opvang naar wonen is nog niet zo eenvoudig. Valente staat voor het voorkomen van dakloosheid en van verblijf in de maatschappelijke opvang. Soms kan het niet anders en zijn we blij dat onze leden tenminste nachtopvang, noodopvang en winterkoudeopvang kunnen bieden. Als opvang niet anders kan dan het liefst in de gemeente waar iemand vandaan komt en zo kort mogelijk. Helaas zien we dat de uitstroom stokt, dat de opvang overvol is en dat mensen met zwaardere problematiek, o.a. met een Wlz-indicatie nagenoeg niet kunnen uitstromen.

Maatschappelijke Opvang in zelfbeheer is niet algemeen aanwezig. We hebben een meerjarenkoers en deze gaat o.a. over de transformatie van opvang naar wonen en passend wonen voor wie dat nodig heeft. Passend wonen kent verschillende hoedanigheden; leidend is wat iemand nodig heeft om een kwalitatief goed leven te leiden. Luister ook de podcast Hoe word je dakloos, hoe kom je eruit? En bekijk de bijbehorende affiche Cliëntreis dakloosheid.'

Zo gewoon mogelijk.

'Het is zoveel sterker als iemand direct gehuisvest kan worden. Als het zonder kan, heel mooi. Als er ondersteuning nodig is, dan hebben we dat met elkaar te organiseren. Langdurig verblijf in de Maatschappelijke Opvang is voor niemand wenselijk; opvang mag nooit geïnstitutionaliseerd worden. Ik hou van zo'n normaal mogelijke situaties voor jou en mij. Als je dan toevallig geen eigen woonplek hebt, maar je hebt wel dit tijdelijke alternatief, ondersteun ik initiatieven als kortdurende opvang of een z.g. 'Pitstop' in de wijk. Het 'gewone' leven blijft dan hopelijk zo veel mogelijk binnen handbereik.'

Lees hier het hele gesprek. Maak ook kennis met Ineke in dit interview.

Valente levert bijdragen aan onderzoek, bijvoorbeeld 'Voorbij de ontwrichting komen – Cliënten van Valente-organisaties delen hun ervaringskennis' en het rapport 'Staat van de nachtopvang 2023.' Valente formuleert tevens meerjarige beleidsdoelen zoals 'In 2030 ervaringsdeskundigheid een volwaardige rol in hulpverlening en methodische zelfhulp' (zie Over ons). Ook ervaringsverhalen krijgen een podium. Alieke Geerds (beleidsadviseur) is te beluisteren in de Vraag het Valente podcast met 'De drie grootste misverstanden over ervaringsdeskundigheid.'

Noot: Valenteleden en LPZ-deelnemers zijn NoiZ Utrecht (via Tussenvoorzieningen), NuNN Nijmegen (via RIBW Nijmegen & Rivierenland) en Regenbooggroep Amsterdam.

Wie zijn zij?

Hulpverleners interviewen in hun vrije tijd dak- en thuislozen om te laten zien wie zij zijn. 'Er wordt te veel óver, en te weinig mét dak- en thuislozen gepraat' vinden zij.
De gesprekken werden gefilmd en staan op hun YouTube-kanaal: 'Let them Speak.'

Jong geleerd...

Veel dak- en thuislozen passeerden ooit jeugdzorg, mogelijk tot 30%. Er zijn veel negatieve ervaringen met jeugdzorg. Extra problematisch is de situatie van 18-jarigen, het moment waarop jeugdzorg eindigt.
Een soort tegenhanger dicht bij ouders, kinderen en naasten is Eigen Kracht Centrale en Eigen plan.

Pleidooi: Méér zelfbeheer

Tijdens het samenstellen van deze publicatie zijn we er nog meer van overtuigd geraakt dat zelfbeheer gewoon goed is: meer praktisch en nuttig en bovendien ook nog goedkoper. Zelfbeheer gaat om ruimte hebben, opkomen voor jezelf en vertrouwen geven en krijgen. En dus vooral sterker worden waar je zwak staat. Maar in je eentje ben je niks. Zelfbeheer is ook sámen doen. De samenwerking binnen en buiten je voorziening vraagt permanent aandacht.

Zelfbeheer is meer dan je eigen bedtijd bepalen.
We hebben met anderen te maken. In klein sociaal verband en groter met organisaties en de samenleving. Het gaat altijd over je levensomstandigheden samen met anderen inrichten, doelen realiseren, problemen oplossen en je eigenheid waarderen. In zelfbeheer word je wijzer van elkaar. Zelfbeheer is dus meer dan je eigen bedtijd bepalen. Zelfbeheer gaat ook over je eigen doen en laten, omgang met anderen en maatschappelijke invloeden op je zelfstandigheid en afhankelijkheid. Thema's zijn: gedeeld zeggenschap, zelforganisatie, zelfverwerkelijking, aandacht geven en krijgen, maatschappelijke ontwikkelingen.

Gedeeld zeggenschap: territorium bewaken en verwerven. De songtekst 'Een eigen huis, een plek onder de zon' verwoordt verlangen naar een plaats die van ons is en waar we onszelf kunnen zijn, waar we veilig zijn. Zo'n territorium hebben we ook in onze binnenwereld. We willen eigenaar zijn van onze gevoelens en gedachten. Samen wonen en werken is een ontmoeting tussen territoria. Daar gaat het over zelfbepaling en over-en-weer-beïnvloeding en de baas spelen zelfs Dus over spanning en conflict binnen de eigen groep en met externen als buren, hulp-en dienstverleners, moederorganisaties enzovoort. Spannend, want zelfbeheer is wars van strakke regels en hiërarchie.

Zelforganisatie: het samen rooien.'Dat maak ik zelf wel uit' en 'Dat doe ik zelf!' horen we vaak. Maar we zijn niet alleen op de wereld, we kunnen niet alles en ook niet in ons eentje. Goede sociale contacten zijn broodnodig (Als je geen superkluizenaar bent). Zelforganisatie is een werkplaats om vaardigheden te leren en te herontdekken. Voor jezelf, met elkaar, voor elkaar. Gelijkwaardig met wederzijds respect. De filosoof Jürgen Habermas heeft over machtsvrije ruimte met Recht van luisteren.

Emancipatie is ontvoogding: verzet tegen bazige bemoeiers.
Zelfverwerkelijking: strijdbaar voor ontvoogding. 'Hier kan ik mijzelf zijn', 'Daar kom ik goed uit de verf', 'Nu haal ik m'n beste ik naar boven', 'Dit is echt relaxt en kicken' geven aan dat we omstandigheden en bezigheden zoeken die we als goed ervaren. Dat kan een proces zijn van ontdekken en leren. Zelfbeheer is tegengesteld aan geleefd wórden. Dat is als anderen zeggen wat je problemen zijn, wat de juiste aanpak is. Ze maken je daarmee kleiner, ondermijnen je zelfvertrouwen en je gezonde nieuwsgierigheid naar jezelf. Zelfbeheer is emancipatie; letterlijk: ontvoogding. Je kunt best je eigen leven vorm en inhoud geven. Lees meer in bijvoorbeeld Nu leef je zelf.

Zelfbeheer is een aandachtsproject.
Aandacht geven en krijgen: normaal doen is best gezellig. 'Negeer hem, hij probeert alleen maar aandacht te trekken' is een van de meest ongelukkige zinnen die mensen (hulpverleners!) kunnen uitspreken. Aandacht krijgen en geven is de basis van ons leven. Aandacht is een mensenrecht. Aandacht vragen kán wel in een negatieve vorm, als iemand veel ontwrichtende levenservaringen heeft. Hij/zij moet herontdekken dat positieve aandacht bestaat en voor iedereen beter is. Zelfbeheer is ook dan een veilige plek voor vernieuwende ervaringen, een oase voor stil staan bij jezelf en positieve omgang.

Zelfbeheer is een aandachtsproject. Ook heel alledaags in even wat belangstelling, een vriendelijk knikje, een praatje. Ook voor een soort eerste hulp bij ongelukkig voelen.

Je fietswiel spaken besteed je gemakkelijker uit dan je trauma's analyseren.
Macht en invloed: recht van spreken en recht van zijn. Zelfbeheer trekt een lijn tussen aan de ene kant zélf bepalen en aan de andere kant iets láten bepalen. Vrij zijn om zelf te kunnen kiezen wat je met anderen doet of aan anderen overlaat. We weten en kunnen niet alles. Ook heb je tijd en energie nodig om met je interesses en talenten iets anders te doen. Je zoekt of 'koopt' wat je nodig hebt: zorg, bescherming, steun, kennis.

Van professionele hulp- en dienstverleners kopen we hun werktijd, talent, opleiding en ervaring. Maar ze kennen hun vakgebied als hun exclusieve territorium. Dan mag jij je er als ongeschoolde niet mee bemoeien. Bemoeien ze zich te veel met ons leven, dan kom je in verzet. Een fietsenmaker geven we zonder aarzeling een wiel om te spaken. Bij een psycholoog aarzel je of je zult praten over je jeugd. Jij bent sowieso meer geïnteresseerd in een verklaring voor woonurgentie. Tja, wie is er dan de baas over het gesprek? En spreek je soms een verschillende taal?

Zelfbeheer doe je ook voor een ander, nu en in de toekomst.
De strijd om inspraak en medezeggenschap van consumenten, patiënten en clienten heeft een lange geschiedenis. Het gaat over emancipatie, empowerment en zelfregie. Zelfbeheer hoort bij de maatschappelijke beweging van burgers die enige afstand willen van juist die professionals en instanties die je leven en dat van jouw naasten te zeer beïnvloeden en sturen. Ook een beweging ben je niet in je uppie! Een mooie titel is Samen doen we het zelf. En actie kan door harde actie (staking, kraken, felle demo's) en door 'softe' actie, spelenderwijs ludisch-muzisch. Dat doe je voor verbeteringen nu en voor lotgenoten in de toekomst, zoals voorkomen van uitstoting en dakloosheid en meer democratische opvang en begeleiding.

Lees hier het vervolg op Méér zelfbeheer.

Marc Räkers en **Frans Brinkman**

Epiloog

Daklozen kunnen meer dan gedacht.

Lia van Doorn is lector Wonen & Welzijn bij Hogeschool Utrecht. Ze promoveerde op een volgstudie (1993-2000) naar dakloze mensen in Utrecht. Met haar team van docent-onderzoekers brengt ze onder andere met behulp van het ETHOS-telonderzoek (verborgen) vormen van dakloosheid in kaart. Daarnaast verzorgt ze onderwijs aan professionals, onder andere over Gemengd Wonen: een variant op zelfbeheer voor mensen die dakloos zijn (geweest).

Daklozen kunnen meer dan je denkt...

Deze bundel geeft een mooi doorkijkje van het rijke palet aan zelfbeheerprojecten. Zelfbeheer heeft zich de afgelopen jaren stevig op de kaart gezet. Een van de eerste projecten voor zelfbeheer, de nachtopvang in zelfbeheer (NOIZ) in Utrecht, waarvan ik de oprichting van nabij mocht meemaken, heeft veel teweeg gebracht. Het inspireerde. Andere zelfbeheerprojecten volgden.

Dakloze mensen blijken veel meer aan te kunnen dan gedacht. En de aanpak en uitgangspunten van zelfbeheer blijken voor veel dakloze mensen een goede uitwerking te hebben. Het versterkt hun zelfrespect. De zorg voor elkaar legt een goede bodem voor het beter zorgen voor jezelf.

Alternatief voor individualistische zelfredzaamheid.

Zelfbeheer biedt voor velen een herstelbevorderende tussenstap naar een grotere zelfstandigheid en voor sommigen uiteindelijk een opstap naar zelfstandig wonen. Zelfbeheer legt ook een bodem voor een (nieuw) steunend netwerk voor mensen die weer gaan wonen. Het samen met anderen beheren, biedt een collectief ideaal naast, of misschien wel tegenover het individualistische ideaal van zelfredzaamheid.

Zelfbeheer en Wonen Eerst trekken samen op?

Sinds enkele jaren is het kwartje gevallen dat dakloosheid niet zozeer een zorgprobleem is maar veeleer een huisvestingsprobleem. Weer gaan wonen is de beste remedie tegen dakloosheid. De opvang wordt langzaamaan afgebouwd, daarvoor in de plaats zouden – idealiter – woningen beschikbaar moeten komen waar dakloze mensen weer zelfstandig

kunnen wonen; Wonen Eerst, Housing First. Die transitie van opvang naar wonen, lijkt inmiddels onomkeerbaar.

De uitdaging is onder andere om het concept van zelfbeheer de komende jaren verder door te ontwikkelen zodat het die nieuwe richting van 'wonen eerst' ondersteunt. Het concept van zelfbeheer kan een bodem leggen voor een (nieuw) steunend sociaal netwerk voor mensen die weer zelfstandig gaan wonen. De eerste schreden op dit pad zijn al gezet. De zelfbeheer-projecten NuNN, Ervaring Die Staat en Op Weg Naar Huis, hebben met hun kleine groepswoningen en bijbehorende sociale steunsystemen al veelbelovende praktijken-in-zelfbeheer ontwikkeld. Dat smaakt naar meer.

Lees hier verder.

Housing First

Housing First / Wonen Eerst zijn terugkerende begrippen in beleidsplannen. Voor daklozen is onderdak een voorwaarde om andere problemen aan te pakken. Omgekeerd: lang op straat of in een opvangvoorziening kan nadelig zijn voor zelfregie en herstel. Zie ook Nationaal Actieplan Dakloosheid en Een thuis voor iedereen.

De kracht van samen

De stichting Delen geeft meer gelooft in de kracht van de groep. In samen doen dus, wat bij collectief zelfbeheer zeer aan de orde is. Daarom is Delen geeft meer een belangrijke partner van het Landelijk Platform Zelfbeheer.

Delen geeft meer